

Crna Gora
GLAVNI GRAD

GRADONAČELNIK

Broj: 01-018/22-8565/1

Podgorica, 15. septembar 2022. godine

Crna Gora
Pisarnica - Glavni grad - Podgorica

Dana: 26. 09. 2022.				
Broj	Vrednost	Redni broj	Prilog	Vrijednost
02	016/22	-	604	

SKUPŠTINA GLAVNOG GRADA

PODGORICA

Na osnovu člana 58 stav 1 tačka 3 Zakona o lokalnoj samoupravi („Službeni list CG“, br. 2/18, 34/19, 38/20, 50/22, 84/22 i 85/22) i člana 54 stav 1 tačka 2 i člana 100 stav 1 tačka 3 Statuta Glavnog grada („Službeni list CG - Opštinski propisi“, br. 8/19 i 20/21), podnosim **Izvještaj o realizovanim aktivnostima u sprovođenju Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije – razvoj usluga socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu Podgorici za period 2020-2023. godine za 2021. godinu.** U radu Skupštine Glavnog grada i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Izvještaja, učestvovalaće **Ivan Terzić**, sekretar Sekretarijata za socijalno staranje.

GRADONAČELNIK,
dr Ivan Vuković

CRNA GORA

**GLAVNI GRAD PODGORICA
SEKRETARIJAT ZA SOCIJALNO STARANJE**

Ulica Vuka Karadžića br. 16, 81 000 Podgorica; tel/fax: 020/ 447-160, 447-161;

E-mail: sekretarijat.socijalno.staranje@podgorica.me

**Izvještaj o realizovanim aktivnostima u sprovođenju Lokalnog plana za
unapređenje socijalne inkluzije - razvoj usluga socijalne i dječje zaštite u
Glavnom gradu Podgorici za period 2020-2023. godine,
za 2021. godinu**

Podgorica, septembar 2022. godine

SADRŽAJ:

U V O D.....	4
I PREGLED REALIZOVANIH AKTIVNOSTI U 2021. GODINI.....	6
AKTIVNOSTI SEKRETARIJATA.....	7
Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti	10
Kancelarija za Rome i Egipćane	11
Kuća zdravlja	12
AKTIVNOSTI JAVNIH USTANOVA U NADLEŽNOSTI SEKRETARIJATA ZA SOCIJALNO STARANJE.....	16
Javna ustanova za brigu o djeci "Dječji savez" Podgorica	16
Javna ustanova Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju – Podgorica	17
Javna ustanova za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci Podgorica "Kakaricka gora"	18
AKTIVNOSTI INSTITUCIJA.....	20
CB Podgorica	20
JU Centar za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i opštinu Tuzi.....	21
AKTIVNOSTI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA	25
a) Djeca i mladi u riziku.....	25
Centar za prava djeteta Crne Gore	25
Udruženje Roditelji	28
NVO „DEC Pčelica“	29
NVO CAZAS	29
b) Osobe sa invaliditetom i njihove porodice	30
Crveni krst Crne Gore	30
NVO „Staze“	32
Organizacija slijepih za Podgoricu, Danilovgrad i Kolašin.....	33
NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore"	34
c) Žrtve rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici	36
NVO ZINAK.....	37
d) Materijalno ugrožene kategorije stanovništva	37
Crveni krst Glavnog grada Podgorice.....	37
e) Romi i Egipćani.....	38
NVO „ADRA“	38

f) LGBTIQ osobe	38
QUEER MONTENEGRO	38
NVO JUVENTAS	39
NVO CAZAS	39
g) VII Osobe koje žive sa HIV/AIDS-om i osobe u riziku od HIV-a.....	40
NVO CAZAS	40
h) Ostalo.....	40
Nevladina fondacija „I ja imam pravo da budem mama“	40

U V O D

Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu Podgorici za period 2020-2023. godine Skupština Glavnog grada Podgorica usvojila je na sjednici **15.05.2020. godine (u daljem tekstu: Lokalni plan za period 2020-2023. godine)**.

Misija Lokalnog plana za period 2020-2023. godine je povećanje nivoa socijalne uključenosti marginalizovanih grupa stanovništva, uz partnerstvo javnog, privatnog i civilnog sektora.

Radnu grupu su činili predstavnici relevantnih institucija i organizacija koje pružaju usluge grupama koje su socijalno isključene ili u riziku da to budu: djeca, osobe sa invaliditetom, stara lica, žrtve nasilja, mladi u riziku i njihove porodice i materijalno ugrožene kategorije stanovništva. Tokom izrade Lokalnog plana za period 2020-2023. godine organizovani su sastanci i okrugli stolovi sa ciljem promovisanja važnosti socijalne uključenosti, kao jednog od glavnih problema savremenog društva i upoznavanja cjelokupne javnosti sa predloženim mjerama koje bi trebalo da omoguće efikasnije pružanje socijalnih usluga u zajednici. U tu svrhu kreiran je upitnik koji je prvo objavljen na sajtu Glavnog grada Podgorica, a zatim je dalje distribuiran putem elektronske pošte i društvenih mreža, kao i u štampanom obliku, radi lakšeg kreiranja i izrade Lokalnog plana za period 2020-2023. godine.

Polaznu osnovu za izradu Lokalnog plana za period 2020-2023. godine čine zakonski okviri koji uređuju oblast unapređenja kvaliteta života i zaštite građana i građanki od diskriminacije i nasilja, kao i pristup neophodnim uslugama socijalne i dječje zaštite, a to su:

- Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Službeni list Crne Gore“, broj 27/13, 01/15, 42/15 47/15, 56/16, 66/16, 01/17, 31/17, 42/17, 50/17, 59/21, 145/21);
- Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni list Crne Gore“, broj 46/10, 40/11, 18/14, 42/17);
- Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom („Službeni list Crne Gore“, broj 35/15, 44/15);
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni list Crne Gore“, broj 46/10, 40/11);
- Zakon o rodnoj ravnopravnosti („Službeni list Republike Crne Gore“ broj 46/07, „Službeni list Crne Gore“, broj 73/10, 40/11, 35/15);
- Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) („Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori“, broj 4/13);
- Krivični zakonik Crne Gore („Službeni list Republike Crne Gore“, broj 70/03, 13/04, 47/06, „Službeni list Crne Gore“, broj 40/08, 25/10, 73/10, 32/11, 64/11, 40/13, 56/13, 14/15, 42/15, 58/15, 44/17, 49/18, 3/20, 26/21, 144/21, 145/21);
- Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom („Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", broj 2/09);
- Porodični zakon („Službeni list Republike Crne Gore“, broj 1/07, „Službeni list Crne Gore“, broj 53/16, 76/20);
- Zakon o prekršajima (posebno odredbe o maloljetnicima) („Službeni list Crne Gore“, broj 1/11, 6/11, 39/11, 32/14, 43/17, 51/17).

Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite za period 2020-2023. godine u Glavnom gradu Podgorica je sačinjen u skladu sa preporukama relevantnih nacionalnih strateških dokumenata, posebno:

- Strategije razvoja socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori (2018-2022);
- Strategije razvoja sistema socijalne zaštite starijih (2018 -2022);
- Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori (2016-2020);
- Strategije inkluzivnog obrazovanja (2019-2025);
- Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti (2017-2021)
- Strategije zaštite od nasilja u porodici (2016-2020);
- Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja (2017-2021);
- Nacionalne strategije za borbu protiv HIV/AIDS (2015-2020);
- Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTIQ osoba u Crnoj Gori (2019-2023);
- Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG (2016-2020);
- Programa za suzbijanje nasilja i vandalizma u školama (Ministarstvo prosvjete).

Izveštaj o realizovanim aktivnostima Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije - razvoj usluga socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu za 2021. godinu (u daljem tekstu: Izveštaj o realizovanim aktivnostima Lokalnog plana za 2021. godinu) ostvaren je kroz individualni rad nadležnih institucija u ovoj oblasti, rad organizacija civilnog društva, privatnog sektora, fizičkih lica i uspostavljanja međusobnog partnerstva, kao i relevantnih institucija koje su učestvovalе u njegovom kreiranju.

I PREGLED REALIZOVANIH AKTIVNOSTI U 2021. GODINI

Prioritetne ciljne grupe Lokalnog plana za period 2020-2023. godina su: djeca i mladi u riziku, osobe sa invaliditetom i njihove porodice, nemoćna i starija lica, žrtve rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, materijalno ugrožene kategorije stanovništva, Romi i Egipćani, LGBTIQ osobe, osobe koje žive sa HIV/AIDS-om i osobe u riziku od HIV-a.

Za svaku od njih definisani su strateški ciljevi koje treba ostvariti za vrijeme trajanja Lokalnog plana za period 2020-2023. godine.

I Djeca i mladi u riziku

Strateški cilj: Unaprijeđena socijalna inkluzija i poboljšana dostupnost i kvalitet socijalnih usluga za djecu i mlade.

II Osobe sa invaliditetom i njihove porodice

Strateški cilj: Povećana socijalna inkluzija osoba sa invaliditetom i njihovih porodica i uspostavljene i razvijene održive socijalne usluge

III Nemoćna i starija lica

Strateški cilj: Obezbijedjeni dostupni i adekvatni programi podrške i usluge socijalne zaštite za starija lica sa teritorije Glavnog grada

IV Žrtve rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici

Strateški cilj: Unaprijeđene usluge podrške, zaštite i socijalne uključenosti žrtava rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici

V Materijalno ugrožene kategorije stanovništva

Strateški cilj: Obezbijedjeni veći nivo socijalne inkluzije materijalno ugroženih lica sa teritorije Glavnog grada i njihova bolja obuhvaćenost uslugama socijalne i dječje zaštite

VI Romi i Egipćani

Strateški cilj: Povećana socijalna inkluzija Roma/kinja i Egipćana/ki i obezbijedjeni programi i adekvatne usluge podrške u zajednici

VII LGBTIQ osobe

Strateški cilj: Unaprijediti ljudska prava LGBTQ osoba

VII Osobe koje žive sa HIV/AIDS-om i osobe u riziku od HIV-a

Strateški cilj: Stvaranje sigurnog i podržavajućeg okruženja, efikasnog sistema prevencije HIV-a i pristupačnog liječenja, njege i pomoći za sve osobe pogođene HIV-om i osobe u povećanom riziku

AKTIVNOSTI SEKRETARIJATA

U skladu sa članom 11 Oduke o organizaciji i načinu rada uprave Glavnog Grada, Sekretarijat u okviru svojih nadležnosti obezbjeđuje socijalnu i dječiju zaštitu, zaštitu osoba sa invaliditetom, ostvarivanje rodne ravnopravnosti; prava RE zajednice, LGBT zajednice, prevenciju i suzbijanje bolesti zavisnosti; boračku zaštitu i zaštitu civilnih invalida rata i druge poslove iz svog djelokruga, u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Pomoć i njega u kući

“Pomoć i njega u kući” obezbjeđuje se licima koja usljed starosti, hronične bolesti ili invaliditeta imaju ograničene fizičke i psihičke sposobnosti da zadovolje svakodnevne osnovne lične i životne potrebe, a u izvještajnom periodu ovu uslugu je koristilo 145 starih lica (za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 94.920,39 eura).

Sekretarijat je 2. avgusta 2021. godine organizovao jednodnevni izlet za naše najstarije sugrađane (korisnike gerontoslužbe) na rekonstruisanoj plaži u Rogamima. Prisustvovalo je 20 korisnika, kojima je bio obezbijeđen prevoz, kao i hrana i piće od strane poslovnog partnera JU “Sergije Stanić”.

Povodom obilježavanja 1. oktobra - Međunarodnog dana starijih osoba, Sekretarijat je za 125 lica koja koriste uslugu Pomoć i njega u kući, obezbijedio uručenje prigodnih poklona. (za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 974,74.00eura). Obilježavanju Međunarodnog dana starijih su se pridružili poslovni partneri iz Poliklinike “Diagnostic” koji su svim korisnicima besplatno odradili nalaze krvi.

Gradska senior kartica

Gradska senior kartica namijenjena je penzionerima i starijim od 65 godina. Ovaj socijalni servis je zamišljen kao trajni i dugoročni projekat koji omogućava penzionerima ostvarivanje jednokratnih popusta na proizvode i usluge u Glavnom gradu. Svakodnevno se povećava broj korisnika koji preuzimaju senior karticu, a takođe i broj pružalaca usluga koji kroz ugovorni odnos sa Galvnim gradom pristupaju ovom projektu, pokazujući kako društvenu odgovornost, tako i prepoznajući svoj ekonomski i poslovni interes za učešće u njemu.

U 2021. godini, Sekretarijat je potpisao ugovor o poslovnoj saradnji sa:

- PZU Filipović
- PZU Hipokrat
- PZU Moj Lab
- PZU Konzilijum
- PZU Medicus plus
- NIVEL – stovarište Đurović
- Vodenica – zdrava hrana
- Optika OKO d.o.o.

Ukupan broj pružalaca usluga za korisnike senior kartice je 41, u 94 objekta.

“Komšo”

Novi socijalni servis pokrenut u 2021. godini, električno vozilo za prevoz starijih sugrađana, popularno nazvan „Komšo“, omogućava besplatan prevoz starijih u širem centru Podgorice, a obilazi najvažnije državne i lokalne institucije koje se nalaze u ovom dijelu grada. Poseban značaj

ovog servisa je i to što se njime promovišu zelene tehnologije i opredjeljenje ove gradske uprave da slijedi najsavremenije svjetske tokove u prevozu koji se praktikuju u razvijenim zemljama.

Većina materijalno ugroženih lica u Glavnom gradu Podgorica osnovne stabilne i stalne prihode domaćinstva ostvaruje nekom vrstom socijalnog primanja (materijalno obezbjeđenje porodice, dječji dodatak, lična invalidnina, naknada roditelju ili staratelju korisnika lične invalidnine, dodatak za njegu i pomoć drugog lica, i dr.). Na osnovu informacija koje je Radna grupa za praćenje implementacije Lokalnog plana prikupila, među najznačajnijim aktivnostima koje su realizovane u skladu sa mjerama i aktivnostima za razvoj pojedinih usluga u oblasti socijalne zaštite materijalno ugroženih kategorija stanovništva u 2021. godini su: pravo na pomoć i njegu, pravo na jednokratnu novčanu pomoć, pravo na besplatni dnevni obrok, pravo na poklon pakete za novorođeno dijete, pravo na novčanu pomoć u školovanju, usluga Stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju, pomoć beskućnicima.

- **Pravo na jednokratnu novčanu pomoć** u 2021. godini ostvarilo je 2724 lica (za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 250.000,00 eura). Razlozi zbog čega se građani obraćaju za pružanje novčane pomoći su: nedostatak sredstava za zadovoljavanje najosnovnijih životnih potreba, bolest, smrt člana porodice, elementarne nepogode i dr.
- **Pravo na besplatni dnevni obrok** u 2021. godini koristilo je u prosjeku 300 porodica i pojedinaca. Za 120 porodica i pojedinaca vršena je dostava 200 obroka na kućnu adresu, a u objektu Narodne kuhinje dijeljeno je 500 obroka, za 180 porodica i pojedinaca (za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 462.956,13 eura).
- **Pravo na poklon pakete za novorođeno dijete** u 2021. godini ostvarilo je 2.503 djece (za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 76.306,39 eura). Ovo pravo pripada novorođenom djetetu, pod uslovom da roditelji imaju prebivalište na teritoriji Glavnog grada.
- **Pravo na novčanu pomoć u školovanju** podrazumijeva kupovinu školskog pribora djeci osnovnoškolskog uzrasta, koja ovu vrstu pomoći ne ostvaruju po drugom osnovu, a čiji su roditelji korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice.
- **Roditeljima djece I razreda osnovne škole** za kupovinu školskog pribora dodijeljena su novčana sredstva u iznosu od po 35,00 eura. Ovo pravo je iskoristilo 2.140 učenika. Novčanu pomoć za kupovinu školskog pribora u iznosu od po 35,00 eura ostvarilo je 359 djece osnovnoškolskog uzrasta (djeca iz socijalno ugroženih porodica). Za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 91.465,00 eura.

Postupajući po zahtjevima za pružanje finansijske pomoći za nabavku školskog pribora, data su mišljenja za uplatu novčanih sredstava (budžetska stavka – pomoć za kupovinu školskog pribora), za:

- Centar za prava djeteta;
- NVO "Pružite nam šansu";
- NVO „Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju – Podgorica“;
- Prvo udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju – Podgorica;
- Udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju „Staze“;
- NU „Udruženje Roditelji“;

- NU „Zinak „;
- NVO DEC „Pčelica“;

Takođe, za nabavku novogodišnjih paketića, data su mišljenja za uplatu novčanih sredstava:

- Centar za prava djeteta: 1.000,00€
- NVO – „ Fondacija ruka prijateljstva“: 200,00€
- NVO „Celijakija“: 600,00€
- NU „Udruženje Roditelji“ : 500,00€
- NVO DEC Pčelica: 300,00€
- NVO „Jež“ : 300,00€
- NVO „Pružite nam šansu“: 300,00€
- NVO „Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju – Podgorica“: 400,00€
- NVO „Zinak“: 400,00€
- Prvo udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju – Podgorica: 500,00€
- Udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju „Staze“: 400,00€
- NVO „Sigurna ženska kuća“: 150,00€

Pravo na odmor i rekreaciju djece (ljetovanje) u odmaralištu na Veruši, posredstvom ovog Sekretarijata u 2021. godini ostvarilo je 318 djece osnovnoškolskog uzrasta iz porodica sa lošim materijalnim stanjem, (za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 34.980,00 eura).

Usluga Stanovanje uz podršku za mlade koji se osamostaljuju obezbjeđuje se djeci i omladini bez roditeljskog staranja kojima prestaje pravo na smještaj u ustanovi socijalne zaštite, odnosno hraniteljskoj porodici, kao i alternativa smještaju u ustanovi socijalne zaštite, ili u drugoj porodici, radi završetka redovnog školovanja ili osposobljavanja za samostalan život.

Sekretarijat raspolaže sa dvije stambene jedinice i u partnerskom odnosu sa JU Centar za socijalni rad i NVO Centar za prava djeteta obezbjeđuje smještaj za korisnike. Protekle godine nije bilo korisnika ove usluge.

Pomoć beskućnicima – na osnovu predloga i socijalno-anamnestičkih podataka Centra za socijalni rad Sekretarijat na mjesečnom nivou za devet beskućnika izdvaja po 100,00 eura (za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 7.500,00 eura). Pomoć se odobrava na period od devet mjeseci.

Postupanje po zahtjevima za pomoć u rješavanju stambenih pitanja lica u stanju socijalne potrebe (Odluka o rješavanju stambenih pitanja lica u stanju socijalne potrebe)

U izvještajnom periodu Sekretarijatu je za pomoć u rješavanju stambenog pitanja podnijeto 36 zahtjeva. Sa podnosiocima zahtjeva je obavljen razgovor i stranke su upućene u proceduru rješavanja stambenog pitanja kod ovog Sekretarijata i drugih institucija.

Sprovedene su redovne aktivnosti vezane za namjensko korišćenje stambenih jedinica koje su date u zakup licima u stanju socijalne potrebe.

Komisija za rješavanje stambenih pitanja lica u stanju socijalne potrebe postupajući po presudi Višeg suda u Podgorici broj Gž. 261/21 od 11.12.2020. godine, kojom je poništena kao nezakonita Odluka Komisije za rješavanje stambenih pitanja lica u stanju socijalne potrebe broj:20-D1-371/17-305/3 od 13.12. 2019. godine, i obavezan tuženik da izvrši ponovnu raspodjelu stanova, donijela je Odluku o dodjeli stana licima u stanju socijalne potrebe broj 20-D1-371/17-378/3, 12.03. 2021. godine.

Rješavanje o pravima po Zakonu o boračko-invalidskoj zaštiti

- Prava iz oblasti boračko-invalidske zaštite (lična invalidnina, porodična invalidnina, civilna invalidnina), ostvaruje 649 korisnika od čega 318 korisnika pored osnovnog primanja, ostvaruje još neku vrstu primanja (dodatak za njegu i pomoć, ortopedski dodatak, dodatak na samohranost, dodatak po osnovu TBC-a, novčana naknada materijalnog obezbjeđenja i uvećana porodična invalidnina).
- Prava, shodno Odluci o novčanoj naknadi i drugim pravima učesnika NOR-a i članova njihovih porodica, ostvaruje 9 korisnika.
- Za vojne, civilne i porodične invalide dostavljaju se obrasci o nastalim promjenama Ministarstvu rada i socijalnog staranja, a koje su od uticaja na ostvarivanje ili gubitak stečenih prava; za sve korisnike novčanih primanja vršena je stalna mjesečna kontrola isplaćenih sredstava.
- Povodom novogodišnjih praznika, Sekretarijat je uručio osam novčanih čestitki u iznosu od po 250,00 eura, za najstarije građane Podgorice (stogodišnjake).

Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti

Kancelarija je u 2021. godini realizovala sljedeće aktivnosti:

- Povodom 26. juna, Međunarodnog dana borbe protiv zloupotrebe droge, i pokretanja novog socijalnog servisa u okviru Sekretarijata za socijalno staranje, pod nazivom Kuća zdravlja, Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti, u okviru kampanje "Svi zajedno", organizovala je snimanje 10 kratkih video formi sa karakterističnim i poučnim pričama naših istaknutih sugrađana, kako bi mlade podstakla u pogledu kvalitetnijih životnih izbora, a ljude koji su u problemu motivisala na putu oporavka.
- Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti je, u saradnji sa Kućom zdravlja i JU Kakaricka gora, tokom ljetnjeg raspusta, u Dječjem odmaralištu na Veruši, organizovala šest predavanja na temu prevencije bolesti zavisnosti i to sa stručnog i iskustvenog aspekta. Ovim predavanjima obuhvaćeno je oko 800 naših sugrađana osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta.
- U Kući zdravlja je 28. oktobra, u saradnji sa Kancelarijom za prevenciju bolesti zavisnosti i NVO "Centar za resocijalizaciju bivših zavisnika/ca – Korak", počeo je ciklus radionica (prva od planiranih petnaest) pod nazivom "Novi početak", namijenjenih bivšim zavisnicima i zavisnicima koji su na buprenorfinskoj terapiji. Zaključno sa 30. decembrom realizovano je svih petnaest radionica na različite teme koje se tiču ublažavanja posljedica nastalih usled zloupotrebe droga, kao što su: "Samopouzdanje", "Prepoznavanje emocija", "Recidiv", "Oporavak", "Postavljanje granica u odnosima" itd.

U sklopu svakodnevnih aktivnosti, Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti je, u saradnji sa Udruženjem psihologa Crne Gore i NVO CAZAS, putem psihoterapije, savjetovanja i usmjeravanja obradila 28 zahtjeva za pružanje psihosocijalne pomoći osobama koje su zavisnici i realizovala oko 49 sati savjetovanja, od kojih je 7 odrađeno telefonskim putem.

Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti je besplatno distribuirala 115 testova za kontrolu prisustva psihoaktivnih supstanci u organizmu (roditeljima, zavisnicima i NVO sektoru).

Kancelarija za Rome i Egipćane

Lokalni plan za unapređenje socijalne inkluzije i razvoj usluga socijalne i dječje zaštite 2020-2023 u Glavnom gradu, čini okvir koji uređuje oblast unapređenja kvaliteta života ranjivih kategorija društva, među kojima su i pripadnici RE populacije. Glavni grad takođe, kroz Odluku o pravima iz socijalne i dječje zaštite, propisuje i obezbjeđuje razne vrste prava i usluga iz socijalne i dječje zaštite, čiji su korisnici RE populacije u značajnom procentu.

Na osnovu informacija koje je Radna grupa za praćenje implementacije Lokalnog plana prikupila, među najznačajnijim aktivnostima koje su realizovane u skladu sa mjerama i aktivnostima za razvoj pojedinih usluga u oblasti socijalne zaštite mladih u riziku i njihovih porodica su:

U sklopu Sekretarijata 24. septembra 2021. godine formirana je Kancelarija za Rome i Egipćane. Budžetom za sljedeću godinu, predviđeno je zapošljavanje jednog/e Roma/kinje.

Aktivnosti Kancelarije za RE su, prije svega, usmjerene na rad sa zajednicom i praćenje implementacije nacionalnih i lokalnih akcionih planova u oblasti integracije Roma, kroz podsticanje aktivnog učešća, javno zastupanje, promovisanje i posredovanje u ostvarivanju manjinskih prava.

Da bi ostvarila svoj cilj, Kancelarija za RE:

- animira i podstiče mlade Rome i Romkinje da budu aktivni učesnici u procesu donošenja odluka koje se odnose na integraciju Roma;
- pruža aktivan doprinos razvoju obrazovanja romske djece i omladine;
- doprinosi poboljšanju životnih uslova za romsku zajednicu;
- radi na očuvanju romske kulture i tradicije;
- inicira izradu lokalnih akcionih planova i strateških dokumenata na lokalnom nivou u oblasti integracije Roma;
- saraduje sa svim relevantnim domaćim i međunarodnim organizacijama čiji je cilj poboljšanje položaja romske zajednice.

Socijalno uključivanje Roma i Egipćana uz posredovanje saradnika za inkluzije

Crna Gora je uspješno sistematizovala ulogu RE posrednika u Podgorici, kao i uloge medijatora u zapošljavanju, zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj zaštiti preko pilot projekata u tri opštine. Sprovođenje ove akcije koordinirala je njemačka organizacija **“Help” u partnerstvu sa Glavnim gradom Podgorica**, opštinama Berane i Ulcinj i uz podršku Nacionalnog savjeta Roma kao saradnika.

- Od 40 obučениh posrednika za rad sa RE zajednicama, Glavni grad Podgorica (Sekretarijat za socijalno staranje - Kancelarija za RE) angažovala je u novembru 2021. godine dva romska medijatora za pitanja iz prava socijalne i dječje zaštite) u okviru čega im je obezbijeđeno pružanje javnih usluga najmanje 12 mjeseci. RE medijatori angažovani su kako bi pružali informacije i podršku u RE zajednicama jer se podrška pojedincima i porodicama u pristupu javnim službama pokazala kao neophodna u pomaganju tim zajednicama da prevaziđu barijere za socijalnu inkluziju i olakšavaju im pristup osnovnim pravima.
- Glavni grad uspješno saraduje sa humanitarnom organizacijom **“ADRA”** u oblasti unapređenja položaja i kvaliteta života socijalno ranjivih kategorija društva, pa je tokom 2021. godine **obučeno 10 pripadnika RE zajednice za rad na šivaćim mašinama**, u cilju njihovog zaposlenja ili samozaposlenja;
- Sekretarijat je organizovao besplatan sedmodnevni boravak u dječjem odmaralištu na Veruši za 15 pripadnika RE zajednice sa područja kampa Konik. Djeca su imala priliku da budu u društvu svojih vršnjaka, odmaraju na svježem planinskom vazduhu, učestvuju u sportsko-rekreativnim igrama, maskenbalima i takmiče se u raznim kvizovima znanja. Osim sportsko-rekreativnih aktivnosti, djeca su prisustvovala radionicama **„Prevencija bolesti**

zavisnosti“, „Uloga djece u prevenciji vršnjačkog nasilja“ i „Uticaj koronavirusa na djecu“ gdje su sa svojim vršnjacima razmjenjivali iskustva

- Povodom obilježavanja Mjeseca borbe protiv raka dojke, Sekretarijat je omogućio **preventivni besplatan ultrazvuk dojki za 10 pripadnica RE** populacije sa područja Konika. Osim promocije značaja preventivnih pregleda u borbi protiv raka dojke, najčešćeg oboljenja kod žena, ova aktivnost imala je za cilj poboljšanje ukupne integrisanosti pripadnica RE zajednice u crnogorsko društvo;
- Kancelarija za RE osim kontinuiranog rada na podizanju svijesti o značaju položaja ove populacije, kao i svakodnevnim izazovima sa kojima se ona suočava, unapređuje i promovise njihove kulturne vrijednosti pa je povodom obilježavanja Svjetskog dana Roma (8. april) uručena pomoć u opremi i alatu za prvi biznis inkubator otvoren za RE preduzetnike na Koniku.
- Nakon niza uspješno realizovanih akcija raščišćavanja opožarenog dijela brda Gorica, u akciji koju je sproveo Glavni grad (zasadeno oko 300 odraslih sadnica) učestvovalo je 25 adolescenata iz Kampa Konik;
- Između Savjeta Evrope, Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Glavnog grada potpisan je Memorandum o razumijevanju u okviru programa ROMACTED, zajedničke inicijative Evropske komisije i Savjeta Evrope, koji se implementira na području Zapadnog Balkana i Turske. Svrha Memoranduma o razumijevanju je u obezbjeđivanju okvira za saradnju navedenih strana u realizaciji programa ROMACTED, a u cilju promovisanja dobrog upravljanja i osnaživanja RE na lokalnom nivou
- Sekretarijat ima i svog predstavnika, člana Komisije za praćenje Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. godine čiji je nosilac Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – Direkcija za inkluziju Roma i Egipćana.

Kuća zdravlja

Kuća zdravlja je socijalni servis koji za cilj ima poboljšanje kvaliteta života ranjivih kategorija društva. Osnovana je 2. jula 2021. godine. Od svog postojanja do kraja decembra 2021. godine u Kući zdravlja realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Povodom pokretanja novog socijalnog servisa pod nazivom Kuća zdravlja, Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti, u okviru kampanje “Svi zajedno”, organizovala je snimanje kratkih video formi sa karakterističnim i poučnim pričama, kako bi mlade podstakla u pogledu kvalitetnijih životnih izbora, a ljude koji su u problemu motivisala na putu oporavka.
- Kuća zdravlja je u saradnji sa Kancelarijom za prevenciju bolesti zavisnosti i J.U. Kakaricka gora, tokom ljetnjeg raspusta, u Dječjem odmaralištu na Veruši, organizovala šest predavanja na temu prevencije bolesti zavisnosti.
- U saradnji sa J.U. Dječji savez, Kuća zdravlja je, pod pokroviteljstvom Sekretarijata za socijalno staranje, organizovala šest predavanja na temu “Uloga djece u prevenciji vršnjačkog nasilja”, takođe u Dječjem odmaralištu na Veruši. Radionice je održala dipl.soc.radnica Violeta Golubović, edukator iz oblasti vršnjačkog nasilja, sa objavljenim stručnim radovima na tu temu.
- Takođe, u tom periodu, Kuća zdravlja je, pod pokroviteljstvom Sekretarijata obezbijedila i sedmodnevni boravak na Veruši za 15 Roma iz Kampa Konik.
- U cilju zaštite i unapređenja zdravlja, sa djecom koja borave u Dječjem odmaralištu na Veruši, na temu uticaja korona virusa, ispred Kuće zdravlja razgovarao je dr Nebojša Kavarić.

- U prostorijama Kuće zdravlja, Međunarodni institut za zdravstvene i socijalne strateške studije, u partnerstvu sa Centrom za prevenciju gojaznosti CEPROG, 8. jula organizovao je javnu prezentaciju rezultata „Istraživanja znanja, stavova i ponašanja mladih odraslih osoba sa područja Crne Gore u pogledu vodećih faktora rizika za nastanak hroničnih nezaraznih bolesti“, a u okviru projekta „Kreiranje ambijenta za prevenciju hroničnih nezaraznih bolesti među mladim odraslim osobama u Crnoj Gori“.
- Povodom obilježavanja Svjetskog dana srca u Kući zdravlja je 29. septembra za naše sugrađane organizovano predavanje na temu kardiovaskularnih bolesti. Prisutni su imali priliku da razgovaraju sa dr Majom Miročević Rotolo, dr Sinanom Ećom i dr Erolom Muratovićem.
- U Kući zdravlja je 30. septembra održano predavanje na temu „Oralna higijena“ za pripadnike RE zajednice sa područja Konika. Tom prilikom studentice završne godine stomatologije podgoričkog Medicinskog fakulteta Danica Izgarević i Natalija Terzić, održale su radionicu i edukovale mlade o važnosti očuvanja oralnog zdravlja.
- Povodom obilježavanja Svjetskog dana mentalnog zdravlja u Kući zdravlja je 10. oktobra, u saradnji sa Kancelarijom za mlade, održano predavanje na temu “Mentalno zdravlje mladih”. Radionicu su održale Tamara Milić i Milena Raspopović, psihološkinje Udruženja psihologa CG.
- U Kući zdravlja je 12. oktobra, u saradnji sa NVO Cazas, održana radionica na temu “Ishrana i mentalno zdravlje”. Radionicu je vodila psihološkinja Mirjana Vuksanović.
- U saradnji sa Udruženjem psihologa CG, u Kući zdravlja je 14. oktobra, održana radionica za podgoričke srednjoškolce na temu “Izazovi mladalačkog doba u kriznim vremenima”. Radionicu je održao psiholog Boško Ilić.
- U Kući zdravlja je 15. oktobra, u saradnji sa NVO Veritas i Udruženjem psihologa CG, održano predavanje povodom obilježavanja Ružičastog oktobra, mjeseca borbe protiv raka dojke. Predavanje su održali dr Nebojša Crnogorac, dr Vladimir Todorović i psiholog Damira Murić.
- Kuća zdravlja je, u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica, Sekretarijatom za socijalno staranje i NVO Veritas, 23. oktobra organizovala višečasovni program u tržnom centru Delta City, povodom obilježavanja dana borbe protiv karcinoma dojke u okviru Ružičastog oktobra.
- U saradnji sa NVO CAZAS, u Kući zdravlja je 26. oktobra, održana radionica za mlade na temu “Upotreba alkohola i droga među mladima”. Radionicu je održao iskustveni savjetnik Boban Sekulić.
- U Kući zdravlja je, u saradnji sa Udruženjem za srčanu slabost, 27. oktobra počela realizacija projekta “Dani srca u Kući zdravlja”. Tim povodom, dr. Maja Miročević Rotolo, dr. Ljiljana Ćirković Natalić i dr. Ljiljana Šćepanović, održale su predavanje na temu “Angina pectoris i infarkt miokarda”.
- U sklopu redovnih aktivnosti Centra za prava djeteta koje su se realizovale u Kući zdravlja, održavane su radionice edukativno-kreativnog i psiho-socijalnog karaktera, za djecu od 6-18 godina.
- U Kući zdravlja je 28. oktobra, u saradnji sa Kancelarijom za prevenciju bolesti zavisnosti i NVO “Centar za resocijalizaciju bivših zavisnika/ca – Korak”, počeo ciklus radionica (prva od planiranih petnaest) pod nazivom “Novi početak”, namijenjenih bivšim zavisnicima i zavisnicima koji su na buprenorfinskoj terapiji. Do kraja decembra realizovano je petnaest radionica na različite teme koje se tiču bolesti zavisnosti kao što su “Samopouzdanje”, “Prepoznavanje emocija”, “Recidiv”, “Oporavak”, “Postavljanje granica u odnosima”... Radionice je vodila psihološkinja Dragana Đokić.
- U saradnji sa poliklinikom Konzilijum – Podgorica, Kancelarija za RE koja funkcioniše u okviru Sekretarijata za socijalno staranje Glavni grad i Kuća zdravlja, povodom Mjeseca borbe protiv raka dojke, 30. oktobra obezbijedile su besplatan ultrazvuk dojki za 10 pripadnica RE populacije sa područja Konika.

- U Kući zdravlja je 4. novembra realizovano predavanje na temu "Teškoće u razvoju u našoj okolini". Predavanje je održala master defektolog i doktorand Sanja Vuković.
- U saradnji sa Udruženjem psihologa CG, u Kući zdravlja je 11. i 22. novembra, održana radionica za podgoričke srednjoškolce na temu "Mentalno zdravlje kod mladih u doba korone". Radionice je vodio psiholog Boško Ilić.
- U Kući zdravlja je 13. novembra, povodom obilježavanja Svjetskog dana borbe protiv dijabetesa, u saradnji sa Narodnom bibliotekom "Radosav Ljumović", održano predavanje na temu dijabetesa. Predavanje su održali studenti Medicinskog fakulteta, zdravstveni radnici i osobe sa iskustvom u borbi protiv dijabetesa.
- Radionica na temu "Gubitak – šta sve treba da znamo o gubitku" održana je u Kući zdravlja 15. novembra, u saradnji sa Udruženjem psihologa Crne Gore. Radionicu je vodila psihološkinja Jelena Milutinović.
- NVO CAZAS i Udruženje celijakija u Kući zdravlja su 16. i 30. novembra održali predavanje na temu "Život sa celijakijom". Predavanje su vodile dr Veselinka Đurišić i Valentina Piperović.
- U okviru projekta "Dani srca u Kući zdravlja", Crnogorsko udruženje za srčanu slabost 18. novembra održalo edukativno-promotivno predavanje na temu "Srčana slabost". Predavači su bili mr sci. dr Maja Miročević Rotolo, dr Ljiljana Šćepanović i mr sci. dr Sinan Ećo.
- O.L.I. Centar za integrativnu psihodinamsku psihoterapiju, savjetovanje i koučing održao je 20. novembra predavanje i radionicu pod nazivom "OLI da popričamo?", na kojoj je bilo riječi o tome kako nas djetinjstvo oblikuje u životu i roditeljstvu. Radionicu je vodila psihološkinja Kristina Đukanović.
- Povodom početka kampanje "16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama", uz podršku Udruženja psihologa CG i NVO "Prazan prostor", 25. novembra je, u okviru interaktivne radionice, u Kući zdravlja prikazan film "Ljubav i nasilje". Radionicu je vodila psihološkinja Marija Backović.
- Povodom 1. decembra, Svjetskog dana borbe protiv AIDS-a, u Kući zdravlja je, u saradnji sa Glavnim gradom, NVO CAZAS i NVO Juventas, održano predavanje o HIV-u. Predavanje je realizovala dr Aleksandra Marjanović iz Savjetovališta za dobrovoljno povjerljivo savjetovanje i testiranje na HIV.
- U okviru aktivnosti borbe protiv karcinoma pluća, 2. decembra je u Kući zdravlja održana radionica povodom kampanje "Dišimo zdravo". Radionicu je vodila studentkinja Medicinskog fakulteta Milena Mikulić.
- Povodom kampanje šesnaest dana aktivizma kojom se obilježava borba protiv rodno zasnovanog nasilja, a koja je počela 25. novembra, u TC Delta City 3. decembra Kuća zdravlja je, u saradnji sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Glavnim gradom, Upravom policije i Sigurnom žesnom kućom, postavila informativni štand kako bi se dodatno skrenula pažnja građanima na problem nasilja nad ženama.
- Udruženje psihologa Crne Gore realizovalo je dvije inicijalne orjentacione radionice sa srednjoškolcima na temu mentalnog zdravlja adolescenata (9. decembra) i karijernog vođenja (23. decembra). Program je realizovan uz podršku kancelarije UNICEF u Crnoj Gori, a radionicu je vodio psiholog Boško Ilić.
- U okviru projekta "Dani srca u Kući zdravlja", 16. decembra Crnogorsko udruženje za srčanu slabost održalo je edukativno-promotivno predavanje na temu "Hipertenzija – od povišenog krvnog pritiska do srčane slabosti". Predavači su bili dr Ljiljana Ćirković, dr Dragana Kastratović, mr sci dr Sonja Radojičić i mr sci dr Maja Miročević Rotolo.
- NVO Veritas Crne Gore je, u susret praznicima, uz podršku Udruženja psihologa Crne Gore, organizovala u Kući zdravlja Kreativnu radionicu 17. decembra. Na radionici su se, pored dekupaža, pravili i ukrasi, suveniri, magneti, novogodišnje čestitke, sve sa ciljem ravijanja empatije i kreativnih sposobnosti, zabave, učenja novih vještina, kao i stručne psihološke podrške ženama oboljelim od karcinoma. Radionicu su vodile članice Veritas-a i psihološkinja Milena Raspopović.

- U Kući zdravlja je 24. decembra, u saradnji sa NVO Juventas, NVO CAZAS, Glavnim gradom Podgorica, JU "Kakaricka gora", predstavljen Plan primjene Pariske deklaracije u Glavnom gradu.
- Predsjednik Upravnog odbora NVO Kvir Montenegro Danijel Kalezić, u saradnji sa NVO Juventas i Crnogorskom fondacijom za HIV i virusne hepatitise, organizovao je 27. decembra u Kući zdravlja konferenciju na kojoj su predstavljene nove metode testiranja na HIV.
- U sklopu svakodnevnih aktivnosti, u saradnji sa Kancelarijom za prevenciju bolesti zavisnosti, Udruženjem psihologa i NVO Cazas, putem psihoterapije, savjetovanja i usmjeravanja odradeno je oko 281 sat seansi, obrađeno je 136 zahtjeva za pružanje psihosocijalne pomoći, od kojih 17 zahtjeva koji se tiču problema bolesti zavisnosti. Odradeno je 5 telefonskih i 1 online savjetovanje.
- U saradnji sa Kancelarijom za prevenciju bolesti zavisnosti Kuća zdravlja je besplatno distribuirala 79 testova za kontrolu prisustva psihoaktivnih supstanci u organizmu (roditeljima, zavisnicima i NVO sektoru).
- Povodom obilježavanja Ružičastog oktobra, Sekretarijat za socijalno staranje, 26. oktobra pokrenuo je novi socijalni servis za onkološke pacijente – KARTICA PREDNOSTI, koji funkcioniše u okviru Kuće zdravlja. Od samog pokretanja servisa do kraja decembra broj izdatih kartica iznosi 68.

AKTIVNOSTI JAVNIH USTANOVA U NADLEŽNOSTI SEKRETARIJATA ZA SOCIJALNO STARANJE

Javna ustanova za brigu o djeci "Dječji savez" Podgorica

JU "Dječji savez" Podgorica u saradnji sa Sekretarijatom za socijalno staranje organizovao je odmor i rekreaciju djece iz socijalno ugroženih porodica u odmaralištu na Veruši za 318 djece iz svih osnovnih škola sa teritorije Glavnog grada.

Program odmora i rekreacije djece u Dječjem odmaralištu na Veruši u sezoni "Ljeto 2021" realizovan je u šest smjena, počev od 01. jula do 12. avgusta 2021. godine, gdje je ukupno boravilo 533 djece iz osnovnih škola Podgorice, članovi NVO Udruženje roditelja i djece sa teškoćama u razvoju-Podgorica, NVO Prvo udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju Podgorica, NVO "Staze", NVO "Pružite nam šansu" i dječji hor "Zvezdice".

U Dječjem odmaralištu su tradicionalno gostovali aktivisti Crnogorskog društva za borbu protiv raka (CDPR). Program u odmaralištu je bio upotpunjen edukativnim radionicama, kao što su: "Prevenција bolesti zavisnosti", "Stop vršnjačkom nasilju", "Prevenција COVID-a" i "Stop pušenju", a koje su realizovane u saradnji sa Javnom ustanovom za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci Podgorica i "Kućom zdravlja" Glavnog grada Podgorica. Cilj radionica je bio podizanje svijesti i edukacija najmlađih. U izvještajnom periodu u Dječjem odmaralištu o mališanima je brinulo 19 vaspitača, 36 dječjih instruktora i šest ljekara.

Programske manifestacije u toku 2021. godine, nijesu realizovane u obimu u kojem su planirane zbog pandemije COVID-19. Realizovane su manifestacije koje je moguće bilo organizovati uz strogo poštovanje mjera i smjernica Instituta za javno zdravlje Crne Gore.

Veliki broj manifestacija Dječjeg saveza po tradiciji, planu i programu uvijek je održavan u proljećnim mjesecima. Za jedan broj manifestacija koje je Dječji savez organizaciono doveo do samog finala, nije postojao način da se iste i održe.

Iz tih razloga, najmlađi podgoričani su ostali uskraćeni za Takmičenje recitatora; Dječji maskenbal; Ekološke akcije i Dječji proljećni vikend.

Ipak, u takvim uslovima, realizovane su sledeće manifestacije: Susreti mladih stvaralaca Crne Gore, Svjetski dan borbe protiv pušenja, Kotorski festival pozorišta za djecu, Dječja nedjelja, Muzički festival "Naša radost 2021", Dječje novogodišnje čestitke kao i snimanje muzičkog CD-a crnogorskih pjesama, u izvedbi dječjeg hora "Zvezdice", a odštampana je knjižicu sa tekstovima, notnim zapisima i prigodnim ilustracijama pomenutih pjesama.

Posebna pažnja u Dječjem odmaralištu na Veruši bila je posvećena kulturno-zabavnim i sportsko-rekreativnim programima. Programi su imali takmičarski karakter i bili su prilagođeni uzrastu djece. Svi programi su pored zabavnog, sadržali i edukativni karakter, a realizovani su uz maksimalno poštovanje mjera i smjernica Instituta za javno zdravlje Crne Gore.

Edukativni karakter programa ogledao se u organizovanju radionica, kvizova iz različitih nastavnih predmeta i predavanja o bolestima zavisnosti. U saradnji sa Društvom za borbu protiv side Crne Gore – CAZAS, organizovana su predavanja na kojima su djeca dobila osnovne informacije o HIV/AIDS-u. Program u odmaralištu je bio upotpunjen edukativnim radionicama, koje su doprinijele razvitku dječje svijesti, kao što su: "Prevenција bolesti zavisnosti", "Stop vršnjačkom nasilju", "Svijetla strana dijabetesa", "Prevenција COVID-a" i "Stop pušenju", a koje su realizovane u saradnji sa Javnom ustanovom za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci Podgorica i "Kućom zdravlja" Glavnog grada Podgorica.

U toku ljetnje sezone sportski dio programa se sastojao od brojnih turnira (košarka, fudbal, „između dvije vatre“). Turniri su organizovani po kup sistemu tako da su njihova finalna takmičenja realizovana posljednjeg dana smjene.

Svake večeri na programu organizovana je po jedna centralna igra sa različitim nazivom (žurke, ples, maskenbal, karaoke party, večernje animacije, revije i izbor za mis).

Dječji hor "Zvezdice" je dva puta sedmično održavao probe u prostorijama KIC-a "Budo Tomović". Probe su bile organizovane u skladu sa mjerama, smjernicama i preporukama Instituta za javno zdravlje Crne Gore.

Dječji savez je realizovao snimanje muzičkog CD-a crnogorskih pjesama, u izvedbi dječjeg hora "Zvezdice" i odštampao knjižicu sa tekstovima, notnim zapisima i prigodnim ilustracijama pomenutih pjesama.

U investicionom dijelu izvršeno je renoviranje prizemnog dijela paviljona "Veruša". Odrađen je projekat, sa posebnim osvrtom na statiku, obezbijeden nadzor i revizija, započeti su radovi na pretvaranju do sada neiskorišćenog prostora u moderne smještajne jedinice sa kupatilom. Urađene su četiri trokrevetne sobe sa kupatilom i dva apartmana. Na taj način su povećali kapacitet odmarališta za 20 ležajeva i podigli ukupan kvalitet usluge odmarališta. Kapitalnim Budžetom Glavnog grada je bilo predviđeno 15.000 eura, a investicija je u potpunosti realizovana.

Saradnja sa javnim ustanovama kulture čiji je osnivač Glavni grad odvijala se u kontinuitetu. Cilj saradnje odnosio se na druženje djece kako granice ne bi bile prepreka okupljanju na manifestacijama.

Javna ustanova Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju – Podgorica

U Dnevnom centru i u 2021. godini je realizovan veliki broj aktivnosti koje su predviđene planom i programom rada centra. Usluge koje se pružaju korisnicima usmjerene su na održavanje, odnosno podizanje nivoa sposobnosti djece sa smetnjama u razvoju kroz stručni tretman, programe i aktivnosti, podsticanje senzibilnijeg odnosa sredine prema potrebi za njihovim većim uključivanjem u zajednicu, kroz inkluzivne programe i aktivnosti u lokalnoj zajednici i pružanje podrške njihovim porodicama u cilju kvalitetnijeg funkcionisanja u zajednici.

Od samog ulaska u Dnevni centar pa sve do polaska kući, korisnici svakodnevno prolaze kroz niz unaprijed organizovanih i sistemski isplaniranih aktivnosti koji čine ritam dana ustanove. Rad u JU Dnevni centar bio je organizovan u tri grupe korisnika koje su organizovane na osnovu uzrasta, interesovanja i afiniteta korisnika. Aktivnosti koje su realizovane zasnivaju se na potrebama korisnika, njihovim interesovanjima i sposobnostima, a usmjerene su na kreiranje uslova koje djeci i mladim sa smetnjama u razvoju omogućavaju stručnu pomoć i podršku, podsticajno okruženje za razvoj i održavanje potencijala, kvalitetno i osmišljeno provođenje vremena, raznolikost programskih sadržaja, podsticanje senzibilnijeg odnosa sredine prema potrebi za njihovim većim uključivanjem u zajednicu kroz inkluzivne programe i aktivnosti u lokalnoj sredini i pružanje podrške njihovim porodicama, a u cilju boljeg i kvalitetnijeg funkcionisanja u društvu. Većina ovih aktivnosti kada je to moguće treba da se realizuje u zajednici, pa je tako tokom izvještajnog perioda organizovana posjeta prirodnjačkom muzeju Podgorica, mnogobrojni izleti i boravak djece na otvorenom. Tokom 2021. godine Dnevni centar je imao 20 korisnika.

Promovisanje jednakih prava i mogućnosti djece sa smetnjama u razvoju i odraslih lica sa invaliditetom i ostvarivano je i obilježavanjem značajnih datuma kao što su Nova godina, 8. mart, Dan osoba sa Down sindromom, Dan osoba sa epilepsijom, Dan osoba sa autizmom, Dan osoba sa cerebralnom paralizom, Dan djeteta, Medunarodni dan osoba sa invaliditetom.

Radi što efikasnijeg pružanja podrške i postizanja rezultata sa korisnicima različitih vrsta smetnji, vodilo se računa o stručnom usavršavanju zaposlenih, sticanju dodatnih znanja, vještina i kompetencija u radu sa njima. Psihološkinja Dnevnog centra je prošla šestodnevnu edukaciju za Marte-meo praktičara i jedna je od svega dva stručna radnika sa teritorije Crne Gore koja su prošla pomenutu edukaciju, a primjenjuje je u neposrednom radu sa korisnicima. Još jedan stručni radnik je u procesu dobijanja licence za obavljanje tretmana senzorne integracije. Zahvaljujući ovom programu obuke efikasno će se pomagati djeci sa teškoćama senzorne integracije, kao i njihovim roditeljima, čime će se direktno uticati na poboljšanje kvaliteta života djeteta i njegove porodice.

Radi uspostavljanja još kvalitetnije saradnje i podrške roditeljima korisnika osnovana je viber zajednica. Tokom 2021. godine je roditeljima kroz anonimne ankete koje popunjavaju data mogućnost da slobodno izraze svoje mišljenje i daju sugestije vezano za rad Dnevnog centra. Roditelji su dali pohvale za rad i izraze zadovoljstva uslugom Dnevnog centra. Ono što je sugestija roditelja za naredni period jeste proširivanje usluge centra i na servis Dnevni boravak za korisnike starije od 27 godina.

Dnevni centar je uključen i u program usmjeren na unaprijeđenje saradnje i bolje umrežavanja škola i vrtića, resursnih centara i dnevnih centara, kao i uključivanje djece kojima je to potrebno u program dodatne stručne podrške u okviru Dnevnog centra. Dio ovog programa jeste i pružanje tretmana rane intervencije roditeljima i djeci. Za pružanje tretmana rane intervencije u okviru dnevnog centra će biti obučeni i zaposleni stručni radnici. Rana intervencija predstavlja niz neophodnih tretmana (medicinskih, psiholoških, obrazovnih, socijalnih) usmjerenih na malu djecu sa kašnjenjem u razvoju, invaliditetom, atipičnim ponašanjem, socijalnim i emocionalnim teškoćama. Ona ima za cilj da podstakne senzomotorni, emocionalni, socijalni i intelektualni razvoj djeteta i na taj način mu obezbijedi aktivno i što uspješnije i samostalnije učešće u društvenom životu.

U prethodnom periodu bilo je i više zapaženih gostovanja u medijima, da bi se na još bolji način prezentovala djelatnost ustanove, ali i skrenula pažnja na djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju i dodatno založilo za njihova prava i prava njihovih roditelja.

Javna ustanova za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci Podgorica "Kakaricka gora"

Javna ustanova za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika psihoaktivnih supstanci pruža usluge tercijarne zaštite, tretmana, rehabilitacije i resocijalizacije korisnika/ca psihoaktivnih supstanci. Ustanova obezbjeđuje socijalnu zaštitu korisnika/ca u cilju smanjenja psihofizičkih posljedica usljed dugotrajne upotrebe psihoaktivnih supstanci kroz psihosocijalnu podršku, rehabilitaciju i socijalnu reintegraciju korisnika/ca koji se tretiraju u Javnoj ustanovi. U okviru tretmana sprovode se grupne psihoterapije, individualne terapije i psihijatrijska praćenja za djelovanje na kompleksnom problemu bolesti zavisnosti. Dio tretmana je i radno-okupaciona terapija i druge mjere iz domena tercijarne zaštite korisnika psihoaktivnih supstanci u cilju unapređenja mentalnog zdravlja. Uz ove oblike pružanja pomoći i podrške klijentima koji se nalaze na tretmanu, pruža se i podrška članovima porodica klijenata kroz porodične terapije.

Tokom 2021. godine, Komisija za prijem klijenata/kinja donijela je odluku o prijemu 35 kandidata/kinja koji su ispunili navedene uslove. Klijenti/kinje koji su uspješno završili period adaptacije (period od mjesec dana) potpisivali su Ugovor o tretmanu u trajanju od 11 mjeseci, što ukupno čini rezidencijalnu fazu tretmana u Javnoj ustanovi. Sa klijentima/kinjama koji su uspješno završili rezidencijalni dio tretmana potpisan je Ugovor o nerezidencijalnom tretmanu, čime su se obavezali da će po pozivu Stručnog tima prisustvovati grupnim terapijama u Javnoj ustanovi i vršiti testiranja na prisustvo psihoaktivnih supstanci u organizmu.

U periodu adaptacije se zbog neautentične motivacije ili nemogućnosti klijenta/kinje da se adekvatno adaptira na uslove tretmana, dešavalo da dođe do prekida tretmana, a što ukazuje na specifičnosti bolesti zavisnosti.

Prosječan broj klijenata/kinja u Javnoj ustanovi u toku 2021. godine bio je 38, na mjesečnom nivou i to 16 klijenata/kinja na rezidencijalnom i 22 klijenta/kinje na nerezidencijalnom tretmanu.

U toku 2021. godine realizovano je 987 individualnih terapija za klijente/kinje koji se nalaze na rezidencijalnom i nerezidencijalnom dijelu tretmana.

Tokom izvještajnog perioda, organizovano je i sprovedeno ukupno 1175 grupnih terapija sa klijentima/kinjama koji se nalaze na rezidencijalnom i nerezidencijalnom dijelu tretmana, od toga 1118 sa klijentima/kinjama na rezidencijalnom tretmanu.

Takođe, periodično i po procjeni Stručnog tima, organizovane su grupne terapije sa klijentima/kinjama koji se nalaze na nerezidencijalnom tretmanu, u cilju praćenja njihovog stanja i podrške u aktuelnim problemima koji se ispoljavaju u funkcionisanju nakon stacionarnog tretmana. Organizovano je i sprovedeno ukupno 57 grupnih terapija sa klijentima/kinjama koji se nalaze na nerezidencijalnom dijelu tretmana.

Stručni tim je organizovao i sprovodio grupne terapije sa članovima porodica klijenata/kinja, za porodice klijenata/kinja koji su na tretmanu duže od šest mjeseci. U 2021. godini održane su ukupno 23 porodične terapije, od čega 18 savjetovanja.

U Ustanovi se kontinuirano radi na unapređenju usluga koje se pružaju klijentima/kinjama i u tom cilju sva stručna lica koja sprovode individualne i grupne psihoterapije su u edukacijama ili završili edukacije iz različitih psihoterapijskih modaliteta (REBT, OLI integrativna terapija, Transakciona analiza, Sistemska porodična terapija).

Pandemija SARS-CoV-2 virusa je jedan od najvećih zdravstvenih izazova sa kojima se svijet suočio poslednjih decenija. I u 2021. godini, kao i prethodnoj, izazvao je univerzalnu zabrinutost i pred cijelo čovječanstvo postavio zahtjeve za prilagođavanje na novu „normalnost“.

Kada je riječ o Javnoj ustanovi, menadžment i zaposleni su dali svoj maksimum kako pandemija COVID-19 ne bi uticala rezultate i kvalitet usluga koje pruža.

Javna ustanova je pratila smjernice i preporuke Instituta za javno zdravlje Crne Gore i u skladu sa njima donosila Odluke u cilju zaštite od importacije virusa. Ono što je drugačije tokom pandemije korona virusa u ustanovi jesu izmijenjene okolnosti organizacije određenih aktivnosti i pojačane mjere lične zaštite.

U saradnji sa Kućom zdravlja pružane su savjetodavne i terapijske usluge zavisnicima u oporavku na temu teškoća sa kojima se suočavaju u procesu reintegracije (osnaživanje i savjetovanje prilikom zaposlenja, prevazilaženja porodičnih kriza i sl). Takođe, Stručna lica iz Javne ustanove bila su na raspolaganju i vršila savjetovanja u Kući zdravlja sa mladima sa problemima u ponašanju, preventivna i savjetovanja u cilju rane intervencije kada je u pitanju zloupotreba supstanci.

U toku 2021. godine, predstavnici Javne ustanove su bili gosti različitih medijskih kuća. Stručna lica i menadžment Javne ustanove izlagali su na mnogobrojne teme u okviru problematike bolesti zavisnosti, sa akcentom na prevenciju i funkcionisanje Javne ustanove u vremenu pandemije. Gostovanja su bila u različitim emisijama, TV 7, Televizije Nikšić, RTV Budva, TV Nova, TV A1. Takođe, na brojne zahtjeve pisanih medija dali smo odgovore na sva pitanja, a informisanjem javnosti na ovaj način pružili mogućnost transparentnog uvida u rad Javne ustanove.

Kroz detaljan presjek aktivnosti jasno su prikazani napori koje ulažu zaposleni u Javnoj ustanovi da pored kompleksnog rada sa populacijom zavisnika/ca svoje polje djelovanja unapređuju i na druge oblasti koje su svakako usko povezane sa temom bolesti zavisnosti.

AKTIVNOSTI INSTITUCIJA

CB Podgorica

Razvijanje stručnih kapaciteta profesionalaca koji rade sa djecom žrtvama nasilja u porodici iz svih sektora.

Tokom 2021. godine, u cilju stručnog usavršavanja policijskih službenika realizovano je više obuka na temu zaštite djece od nasilja i srodne teme: „Borba protiv nasilja u porodici“ „Prevenција i zaštita djece od trgovine ljudima“, „Suzbijanje ugovorenih dječijih brakova“, „Identifikacija i prevencija zloupotrebe dječijeg rada“.

Navedene obuke su realizovane u saradnji sa Policijskom akademijom, NVO „Centar za romske inicijative“ iz Nikšića, TIKa i Međunarodnom organizacijom rada (ILO)

Predmetne obuke je pohađalo ukupno 105 policijskih službenika.

Edukacija i podizanje svijesti učenika/ca osnovnih i srednjih škola u vezi sa prevencijom upotrebe opojnih sredstava i preventivne kampanje povodom organizovanja maturalnih i polumaturalnih i đačkih ekskurzija i svečanosti

Službenici policije, u skladu sa nadležnostima, preduzimaju proaktivne aktivnosti u cilju suzbijanja ulične distribucije narkotika, a akcenat je dat na prostore u blizini obrazovnih ustanova i mjesta gdje se okuplja mlada populacija.

Takođe je posebna pažnja posvećena edukaciji djece i mladih. U OŠ. „Pavle Rovinski“ u Podgorici održano je predavanje na temu „Prevenција i zaštita djece od droge i alkohola“ za učenike uzrasta od V do VII razreda. Predavanje je snimljeno video kamerama i materijal nazvan „Uči doma“ postavljen je na You Tube kanal i koristiće se ubuduće kao on line predavanje.

Predavanje na istu temu je održano u prostorijama Centra za kompetenciju i istom je prisustvovalo 20 učenika VIII razreda Osnovne škole „Milorad Musa Burzan“ iz Podgorice.

Navedena aktivnost je realizovana i u dvije srednje škole: JU Elektrotehnička škola „Vaso Aligrudić“ i JU Srednja građevinsko-geodetska škola „Inž. Marko Radević“ u Podgorici, kojima je prisustvovalo ukupno 60 učenika.

Policija je u sklopu akcije pod radnim nazivom „Mladost“ preduzimala preventivne i druge aktivnosti usmjerene na suzbijanje devijantnog ponašanja kod djece i mladih. Shodno problematici akcije su nazvane „Stop droga“, „Stop alkohol“, „Stop kladenje i kockanje“, „Vršnjačko nasilje“, „Bezbjedno korišćenje interneta i društvenih mreža“, „Prevenција i zaštita djece od pojave trgovine ljudima“.

Imajući u vidu da je tokom prethodne godine pandemija COVID-19 uslovlila ograničen rad obrazovnih ustanova, ugostiteljskih i drugih objekata, aktivnosti na ovom planu su bile limitirane, ali su ipak preduzimane kada su okolnosti dozvoljavale. Izvedeno je 10 akcija „Stop alkohol“, prilikom čega su kontrolisana 62 ugostiteljska objekta u kojima je zatečeno 29 maloljetnih lica koja su konzumirala alkohol.

Sprečavanje skitničenja i prosjačenja

Akcija pod radnim nazivom „Prosjak“ je preduzimana u kontinuitetu, na svim frekventnim lokacijama na teritoriji Glavnog grada, tako da je tokom 2021. godine izvedeno 45 akcija, prilikom čega je u skitničenju i prosjačenju zatečeno 27 maloljetnih lica i djece. Takođe su organizovana predavanja na temu „Prevenција i zaštita djece od trgovine ljudima“ u 3 srednje škole i istima je prisustvovalo 175 učenika.

Edukacija učenika/ca osnovnih i srednjih škola o vršnjačkom nasilju

U cilju preventivnog djelovanja i upoznavanja mlađe populacije sa problematikom sa kojom se u svakodnevnom radu policija susrijeće organizovana su predavanja na sljedeće teme:

- "Vršnjačko nasilje" u 8 osnovnih škola i istima je prisustvovalo 590 učenika;
- "Bezbjedno korišćenje interneta i društvenih mreža" u 7 osnovnih škola i istima je prisustvovalo 305 učenika;
- "Prevenција djece u saobraćaju" u 7 osnovnih škola i u 1 predškolskoj ustanovi i istima je prisustvovalo 920 učenika i 15 djece;
- "Zaštita od požara, tehničko-tehnoloških opasnosti i prirodnih nepogoda" u jednoj osnovnoj školi i istom je prisustvovalo 55 učenika,
- "Prva pomoć" u jednoj srednjoj školi i istom je prisustvovalo 30 učenika.

JU Centar za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, opštinu u okviru Glavnog grada Golubovci i opštinu Tuzi

Prema korisnicima socijalno-zaštitnih prava, Centar je sprovodio sljedeće oblike zaštite:

- starateljstvo;
- smještaj u drugu porodicu;
- smještaj u ustanovu socijalne zaštite;
- usvojenje;
- materijalno obezbjeđenje;
- dodatak za njegu i pomoć;
- zdravstvena zaštita;
- lična invalidnina;
- troškovi sahrane;
- jednokratne novčane pomoći;
- povlastice u unutrašnjem saobraćaju i
- pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama.

Mjere socijalne zaštite, obuhvatale su sljedeće:

- participacija u troškovima ishrane djece korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice i djece bez roditeljskog staranje u predškolskim ustanovama;
- besplatan odmor i rekreacija određenih kategorija djece;
- obezbjeđenje obrazovanja djece koja su izgubila pravo na redovno školovanje;
- mišljenja i prijedlozi Sudu i drugim institucijama i
- sprovođenje vaspitnih mjera prema maloljetnicima.

Usluge u oblasti socijalne i dječje zaštite su:

- 1) podrška za život u zajednici;
- 2) savjetodavno-terapijska i socijalno-edukativna usluga;
- 3) smještaj;
- 4) neodložne intervencije i
- 5) druge usluge.

U Službi za djecu i mlade vršili su se poslovi koji se odnose na zaštitu djeteta:

- bez roditeljskog staranja;

- čiji roditelj nije u stanju da se o njemu stara;
- sa smetnjama i teškoćama u razvoju;
- u sukobu sa zakonom;
- koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva;
- koje je žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva;
- žrtva trgovine ljudima;
- kojem roditelji nijesu saglasni oko načina vršenja roditeljskog prava;
- koje se zatekne van mjesta prebivališta bez nadzora roditelja, usvojioca ili staratelja;
- trudnica bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život;
- samohrani roditelj sa djetetom bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život
- kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

Djeca bez roditeljskog staranja:

U cilju zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja određeni su sljedeći oblici zaštite:

- starateljstvo;
- smještaj u drugu porodicu (hraniteljstvo);
- usvojenje (potpuno, nepotpuno);
- institucionalni smještaj.

U toku 2021. godine porodičnim smještajem-hraniteljstvom obuhvaćeno je 46 djece. Ukupan broj djece na hraniteljstvu - porodičnom smještaju u 2021. godini je 169 djece.

Sprovedene su aktivnosti za pronalaženje i obuku potencijalnih hraniteljskih porodica, kako bi što veći broj djece iz Dječjeg doma "Mladost" Bijela pronašao odgovarajuću porodicu.

U 2021. godini u Dječji dom „Mladost“ Bijela smješteno je 7 djece, a u Malu grupnu zajednicu Bijela 3 djece. Ukupan broj djece u domu „Mladost“ Bijela iz Centra za socijalni rad Podgorica u 2021. godini je bilo 27 djece, a u Maloj grupnoj zajednici Bijela 3 djece. Rješenje o prestanku domskog smještaja donijeto je za 4 djece. Na srodničkom hraniteljstvu se nalazi 127 djece (58 dječaka i 69 djevojčica), a na nesrodničkom hraniteljstvu 42 djece (28 dječaka i 14 djevojčica).

U savjetodavnom procesu Centar je ukazivao roditeljima na propuste u vaspitanju djece, a ukoliko bi došli do saznanja da roditelji usljed međusobne neadekvatne komunikacije ugrožavaju interese svoje djece, određivan je nadzor nad vršenjem roditeljskog prava.

U toku 2021. godine, Centar je pokrenuo 6 postupaka za lišenje roditeljskog prava i 13 postupaka za ograničenje roditeljskog prava.

U 2021. godini, djeci bez roditeljskog staranja i djeci korisnika materijalnog obezbjeđenja posredstvom Ministarstva finansija i socijalnog staranja je omogućeno zimovanje na Ivanovim Koritima za 116 djece i ljetovanje u Bečićima za 274 djece.

Djeca iz porodica sa poremećenim bračnim i porodičnim odnosima

U obavljanju poslova zaštite Centar za socijalni rad u ulozi organa starateljstva obavlja sljedeće mjere i radnje iz domena svoje nadležnosti:

- po zahtjevu Suda, a shodno Porodičnom zakonu, učestvuje u postupcima i pokreće postupke za zaštitu prava maloljetne djece;
- po zahtjevu Suda vrši procjenu roditeljske podobnosti u postupcima razvoda braka;
- povjeravanja djece rođene u vanbračnoj zajednici, i to putem dostavljanja nalaza i mišljenja Osnovnom sudu, koji se sačinjava na osnovu cjelokupnog savjetodavnog i dijagnostičkog rada sa porodicom;
- kao savjetodavna ustanova radi na poboljšanju komunikacije roditelja u interesu maloljetne djece, ukazujući roditeljima na njihova prava i dužnosti, a ukoliko procijeni kao potrebno, upućuje roditelje na druge ustanove i savjetovaništa u cilju normalizacije odnosa i poboljšanja psihosocijalnog statusa djece;

- Shodno Zakonu o izvršenju i obezbjeđenju, Centar za socijalni rad dužan je da pruži pomoć Osnovnom sudu prilikom izvršenja odluka o povjeravanju maloljetne djece odnosno njihovom kontaktiranju sa roditeljem sa kojim ne žive;
- Takođe, Centar za socijalni rad shodno sudskim odlukama vrši nadzor nad kontaktom roditelja i djece ukoliko je to u interesu maloljetne djece i organizuje kontakte u svojim prostorijama uz prisustvo stručnih lica, u cilju unapređenja roditeljskih kapaciteta.

U 2021. godini odrađeno je:

- Davanje mišljenja Sudu u posupku vršenja roditeljskog prava - 92 slučaja;
- Pomoć i podrška kod poremećenih porodičnih odnosa (praćenje kontakata i procjena najboljeg interesa djeteta) - 29 slučajeva;
- Lišenje roditeljskog prava u 6 slučajeva;
- Ograničenje roditeljskog prava u 13 slučajeva;
- Produženje roditeljskog prava - 3 slučaja;
- Savjetodavni rad - 230 slučajeva.

Djeca sa poremećajima u ponašanju

Centar za socijalni rad predstavlja važnu kariku u zaštiti prava i interesa djeteta, pružajući podršku **djeci sa poremećajima u ponašanju**, savjetodavni rad sa djecom i njihovim roditeljima, nadzor njihovog ponašanja i ostale zaštitne mjere.

Na evidenciji Centra su i slučajevi privremenog smještaja u JU Centar „Ljubović“, koji su isti napuštali u kratkom vremenskom roku. Tokom godine, na smještaju u JU Centar „Ljubović“ bilo je 15 maloljetnih lica, za 13 lica je smještaj prekinut.

Takođe, za neke od recidiva koji se na evidenciji ponavljaju čak i do pet puta, zbog imovinskih delikata je sud, u istoj godini, za različita krivična djela, izricao mjeru pojačanog nadzora organa starateljstva zbog čega se savjetodavni rad obavljao i sa, u tom trenutku, punoljetnim licima, prema kojima je izrečena mjera za djelo koje su počinili kao maloljetnici.

- Rad sa djecom i mladima sa problemima u ponašanju u prekršajnim postupcima za 77 djece;
- Rad sa djecom i mladima sa problemima u ponašanju u krivičnim postupcima za 36 djece;
- Rađeno je sa 14 djece koja su zatečena u skitnji i prosjačenju;
- Savjetodavno je rađeno sa 156 djece;
- Intervencije na terenu po pozivu škola, policije, roditelja, i dr. institucija;
- Zamolnice drugim Centrima.

Osobe sa invaliditetom

U postupku ostvarivanja prava iz socijalne i dječje zaštite (dodatak za njegu i pomoć, lična invalidnina, rad sa polovinom punog radnog vremena i ocjena radne sposobnosti, u cilju ostvarivanja prava na materijalno obezbjeđenje porodice), utvrđuje se postojanje nesposobnosti za rad, odnosno invalidnosti, na osnovu Nalaza i mišljenja Socijalno ljekarske komisije Ministarstva finansija i socijalnog staranja.

- U toku 2021. godine, u Centru za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, ova Služba je organizovala 19 Socijalno-ljekarskih komisija.
- Preko Centra za socijalni rad dodatak za njegu i pomoć u decembru 2021. godine primalo je 4208 lica, a ličnu invalidninu 776 lica.
- Lica koja koriste dodatak za njegu i pomoć, ličnu invalidninu i kategorisana lica imaju pravo na povlašćenu vožnju, odnosno 12 putovanja u toku godine, djeca sa posebnim obrazovnim potrebama prevoz od kuće do škole i korisnici dodatka za njegu i pomoć i ličnu

invalidninu povlasticu za prevoz od kuće do posla, po osnovu Zakona o povlastici na putovanje lica sa invaliditetom.

- Centar saraduje sa Sekretarijatom za sport i kulturu oko kategorizacije djece, odabira inkluzivnog programa i uključivanja djece u vaspitno-obrazovne procese.
- U Centru za socijalni rad su uradene pristupne rampe i liftovi za pristup i kretanje lica sa invaliditetom.

AKTIVNOSTI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA

a) Djeca i mladi u riziku

Centar za prava djeteta Crne Gore

Projekat "Podrška porodici u riziku za nesmetan rast i razvoj djeteta"

Projekat realizuje Centar za prava djeteta Crne Gore u partnerstvu sa međunarodnom organizacijom Terre des hommes (TDH). Projekat je finasijski podržan iz IPA II Programa Evropske Unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu, koji se sprovodi posredstvom Direktorata za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći Ministarstva finansija i socijalnog staranja i Direkcije za programiranje i implementaciju EU fondova Ministarstva ekonomskog razvoja. Dio projektnih aktivnosti realizuje se uz podršku međunarodne organizacije Save the Children.

Usluga je namijenjena djeci u riziku i njihovim roditeljima (djeca iz socijalno ugroženih porodica, djeca iz procesa razvoda, djeca iz hraniteljskih porodica, djeca iz disfunkcionalnih porodica, djeca u riziku da postanu djeca ulice, djeca sa neprihvatljivim ponašanjem, djeca sa problemima u učenju i pažnji...)

Svrha projekta "Podrška djeci i porodicama u riziku" kroz licenciranu uslugu Dnevnog boravka podrazumijeva obezbjeđivanje kvalitetne podrške djeci u riziku i njihovim porodicama kako bi se stvorio stimulativni ambijent za nesmetan rast i razvoj djeteta. Realizacijom ovakvih, licenciranih vidova podrške, unapređuje se povezanost različitih sistema što predstavlja okvir za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu djece.

Centar za podršku djeci i porodici ima karakter preventivnog programa u dijelu povećanja funkcionalnosti porodice i preveniranja izdvajanja djece iz prirodne porodice i smještaja u instituciju.

Rad na podršci djeci i porodici podrazumijeva redovnu saradnju/komunikaciju sa partnerskim organizacijama i njihov doprinos u realizaciji programskih aktivnosti. Tokom izvještajnog perioda održavana je stalna komunikacija sa socijalnim partnerima, kako kroz sastanke, tako i kroz stalnu razmjenu informacija pisanim putem u vezi sa napredovanjem korisnika ka postavljenim ciljevima i prilagođavanjem procesa podrške.

Tokom projekta u više navrata održavani su sastanci sa socijalnim partnerima. S obzirom na restriktivne mjere tokom trajanja izvještajnog perioda broj sastanaka koji je održan je manji od željenog, ali svakako u skladu sa projektnim planom. Sastanci su održani sa predstavnicima: Ministarstva finansija i socijalnog staranja, Centra za socijalni rad Podgorica, Sekretarijata za socijalno staranje Glavnog grada, OŠ „Štampar Makarije“, „Radojica Perović“, „Sutjeska“, „Milorad Musa Burzan“, OŠ Savo Pejanović“, „21. maj“, Crvenog krsta Crne Gore, sa predstavnicima Privredne komore CG, ZZZCG, UPCG, UMPCG, i dr.

Program ekonomskog osnaživanja porodice i mladih u riziku podrazumijevao je:

- Korisnici informisani da je osigurana saradnja sa važnim socijalnim partnerima, te da ta saradnja predstavlja kvalitetnu neformalnu mrežu u procesu podrške korisnicima;
- Urađena je procjena njihovih znanja, sklonosti, interesovanja, snaga i slabosti od strane stručne službe;
- Identifikovano 10 korisnika kojima se pruža podrška kroz program ekonomskog osnaživanja
- Kroz jasne procedure pozvani su organizatori različitih obuka da se jave i odabrane Logate akademija za pružanje IT obuka za 4 korisnika, Backstage za pružanje akreditovanih obuka za zanate: frizera i kozmetičara.

Organizatori obuka su organizovali procjenu znanja i vještina i sa korisnicima dogovorili datum i vrijeme obuka.

Korisnici koji su izabrali obuke kuvara, vešeraja, automehaničara, a sa obukama kreću u prvoj polovini 2022.godine. Centar za stručno obrazovanje je krenuo sa izradom novih programa i kataloga za zanate pomoćnog krojača, krojača i IT servisera. Novi programi su predmet ocjene Savjeta za obrazovanje i nadležnih institucija za dobijanje zvanične akreditacije.

Planirano je da se tokom 2022. godine koriste kapaciteti neformalne mreže socijalnih partnera za pomoć u pronalaženju poslodavaca koji bi uposlili obučene korisnike koji su dobili licencu i koji će sa tom licencom postati potpuno konkurentni na tržištu rada. (Centar za socijalni rad, Zavod za zapošljavanje, Unija poslodavaca, Unija mladih preduzetnika...).

Takođe, kroz saradnju sa partnerskom organizacijom TDH, regionalnom kancelarijom u Budimpešti, obezbijeden je doprinos deinstucionalizaciji i decentralizaciji kroz realizovane edukativne aktivnosti (vebinare, obuke)..., namijenjene profesionalcima koji direktno rade sa djecom, u cilju unapređenja njihovih stručnih kapaciteta što bi trebalo da doprinese i kvalitetu intervencija podrške ciljnim grupama sa kojima rade. Ponuđeni programi edukacije su prevedeni i prilagođeni crnogorskim prilikama, te stavljeni profesionalcima na raspolaganje putem Child Hub platforme za više od 150 profesionalaca iz Crne Gore koji su registrovani na platformi.

Akcije u zajednici

Na prijedlog korisnika usluga Dnevnog boravka, u ovom izvještajnom periodu, realizovane su dvije akcije u zajednici: Ozelenjavanje dvorišta Vaspitne jedinice Mogli-JPU Đina Vrbica (novembar, 2021.godina) i Uređenje prostora oko Narodne kuhinje (jul, 2021.godina). Akcije su uspješno realizovane zahvaljujući dobroj komunikaciji sa Sekretarijatom, preduzećem Gradsko zelenilo, upravom vrtića "Mogli". Centar je iz sredstava, koje je imao definisane za potrebe realizacije akcija u zajednici, obezbijedio kupovinu jednog broja stabala/drveća i određenu količinu sadnog materijala (cvijeća i žive ograde).

Za prostor oko vrtića obezbijedena je i nabavka kreativno osmišljenih znakova obavještenja i zabrana (npr, obavezno bacati otpatke u kantu za smeće, zabranjeno je gaziti i čupati cvjetne zasade...). Postavljanje znakova imalo je za cilj da djecu podsjeti da je važno stalno oplemenjivanje dvorišnog prostora i posebno značajno očuvanje prirode i okoline. Akcije su realizovane uz aktivno učešće djece/korisnika različitih usluga koje se pružaju u Centru za prava djeteta Crne Gore

Podrška hraniteljskim porodicama u krizi izazvanoj COVID-19 virusom (12.10.2020-12.05. 2021)

Program podrške hraniteljskim porodicama u vrijeme trajanja zdravstvene krize izazvane COVID-19 virusom je imao za cilj da uspostavi čvršće veze u hraniteljskoj porodici; da unaprijedi veze djece sa biološkom porodicom, tamo gdje je to moguće; da uključi druge osobe iz šire porodice koje mogu biti od pomoći za kvalitetno funkcionisanje hraniteljstva kao alternativnog oblika zaštite djece bez roditeljskog staranja.

Projektna ideja, na samom početku projekta, predstavljena je ključnim socijalnim partnerima Sekretarijatu i Centru za socijalni rad.

Projektom je obuhvaćeno ukupno 15 porodica (9 srodničkih i 6 nesrodničkih porodica), 17 djece, od čega 8 dječaka i 9 djevojčica.

U skladu sa programskim modelima, stručni radnici su pružali podršku djeci i hraniteljima da osvijeste i razumiju sopstvene emocije i stavove, kako bi razriješili sopstvene nedoumice na emocionalnom i socijalnom planu. Efekat podrške ogledao se prije svega u postizanju pozitivnih promjena na nivou ličnog razvoja, znanja i vještina hranitelja i ličnog razvoja djeteta sa izazovima u odrastanju. Proces osnaživanja djeteta realizovao se kroz praćenje kontakata djeteta sa porodicom,

kroz pružanje pomoći i podrške u razumijevanju sopstvene situacije i problema, kao i prepoznavanju snaga da se oni prevaziđu.

Program se realizovao kroz formu individualnih i grupnih savjetovanja za djecu i hranitelje, psihološke i porodične terapije za 7 hranitelja, edukativnih (predavanja na različite teme i pomoć djeci u učenju) za 5 djece i kreativnih radionica za svu djecu.

Stručni tim je program sprovodio direktno sa hraniteljima i djecom i u skladu sa epidemiološkim mjerama koje su bile na snazi, jedanput nedeljno u trajanju od po 90 minuta. Podrška djeci iz hraniteljskih porodica, u savladavanju školskog gradiva realizovana je kroz direktan rad sa učiteljicom i kroz uključivanje u druge edukativne i kreativne programe koji su se realizovali u Centru za prava djeteta Crne Gore, dva puta nedeljno u trajanju od 90 minuta. Prevoz je bio besplatan i koristili su ga sva djeca i hranitelji.

Evidentiran je progres kod velikog broja djece, što se ogleda u pozitivnim promjenama u odnosu sa vršnjačkom grupom, te generalno veći stepen socijalizacije. Postignut je visok stepen povjerenja između korisnika i stručnog tima koji je rezultirao intenzivnijim savjetodavnim radom, kojim se, na kraju, bilježio i znatan uticaj na većinu mapiranih potreba djece.

Kod djece se evidentira povećavanje motivacije za postizanje boljih rezultata u školi. Na ovo je naročito uticao grupni rad, kojim se nerijetko naglašavao značaj obrazovne uloge, te afirmacija nauke i umjetnosti. U ovom segmentu, i povremena on-line komunikacija i rad sa djecom je imao i benefit, budući da su korisnici imali više vremena da urade „zadatke“ i tada su se zapazile vještine slikanja/crtanja, kao i uopšte kreativnog izražavanja. Istovremeno, poboljšala se vještina korišćenja digitalnih sredstava kako kod djece, tako i kod jednog broja hranitelja. U tim situacijama hranitelji su bili u prilici da uče i od same djece.

Realizacijom projektnih aktivnosti podrške hraniteljima i djeci iz hraniteljskih porodica na teritoriji Glavnog grada za period od 7 mjeseci, u značajnoj mjeri se unaprijedila funkcionalnost uključenih hraniteljskih porodica, povećao stepen zaštite djece, a i osnažili potencijali na emocionalnom, socijalnom, obrazovnom i drugom planu.

Kod hranitelja je uočena: povećana odgovornost, razumijevanje, povjerenje, bolje vrednovanje sopstvene ličnosti i ličnosti djeteta, uspostavljena kontrola sopstvenog ponašanja i ponašanja djeteta, bolja komunikacija sa djetetom i školom. Hranitelji imaju nova znanja i bolje razumiju proces vaspitanja i načina disciplinovanja djeteta koji je mnogo kvalitetniji od onoga što se evidentiralo prije pokretanja projekta.

Postavljeni ciljevi su se realizovali dobrom koordinacijom socijalnih partnera i osoba od važnosti koji su predstavljali mrežu za podršku (10) stručnih radnika/ca i saradnika/ca: psiholog, socijalna radnica, psihoterapeut, stručni saradnici iz Centra za socijalni rad, Crvenog krsta, Sekretarijata, psihološko-pedagoške službe škola koju pohađaju djeca korisnici ovog programa podrške i osobe iz neposrednog okruženja prirodne i šire porodice djeteta, koji su od značaja za dobar odgovor na potrebe i zaštitu prava djece u hraniteljskim porodicama.

Humanitarne aktivnosti

Poklon za druga/ drugaricu

Na inicijativu Lokalnog dječjeg parlamenta organizovana je akcija Poklon za druga/dugaricu u septembru 2021.godine, povodom početka školske godine za učenike slabog materijalnog stanja, Centar za prava djeteta Crne Gore uz podršku Sekretarijata, obezbijedio je kompletne školskog pribora (sveske različitih formata, obične i hemijske olovke, bojice, flomastere, kajdanke, lenjire, šestare, brisače, pernice /futralice...) za učenike iz osnovnih škola: „Radojica Perović“, „Štampar Makarije“, „Sutjeska“, „Savo Pejanović“ 21. maj“, „Milorad Musa Burzan“, „Oktoih“, „Božidar Vuković Podgoričanin“, „Marko Miljanov“. Ovom akcijom ukupno je obuhvaćeno 200 djece na nivou Glavnog grada Podgorica.

Pomoć ugroženim porodicama

Centar je, na zahtjev jednog broja porodica (koje su zapale u krizu usljed gubitka posla i zdravstvenih okolnosti), obezbijedio za 6 porodica pakete hrane, higijene i dezinfekcionih sredstava, a za dvije porodice pomoć u garderobi, obući, školskom priboru i lektiri. U realizaciji ove akcije jednim dijelom podršku je pružio Crveni krst u Podgorici, a članovi lokalnog parlamenta kroz poklon knjigu za druga/drugaricu.

Udruženje Roditelji

Prihvatilište je servis namijenjen djeci koja koja žive u ekstremnom siromaštvu na teritoriji Glavnog grada: djeci koja se hrane u Narodnoj kuhinji, žive u izuzetno neuslovnim prostorijama, bez osnovnih uslova potrebnih za pravilan rast i razvoj.

Osim podrške u savladavanju školskog gradiva, odnosno obrazovanju, osnovni cilj Prihvatilišta jeste motivacija djece za nastavak obrazovanja, upis srednje škole, kako bi izašla iz porodičnog kruga siromaštva koje se prenosi sa generacije na generaciju ponavljajući iste obrasce ponašanja i naučenog načina života.

Sva djeca uključena u servis potiču iz ranjivih porodica sa specifičnim porodičnim okolnostima, ali ono što je zajedničko, jeste da je svim porodicama potrebna podrška i osnaživanje. Stručni radnici udruženja Roditelji prilikom upoznavanja sa porodicom i otvaranja socijalnog kartona definišu plan rada sa porodicama, odnosno, prvenstveno djecom, u zavisnosti od njihovih potreba i kapaciteta.

Budući da neki korisnici servisa u Prihvatilište dolaze iz udaljenih djelova grada i nijesu u mogućnosti dovesti djecu, obezbijeđen je taxi prevoz od kuće do Igračkoteke i Razvojnog centra gdje se program sprovodi. Takođe, za svu djecu uključenu u grupnu podršku obezbijeđena je užina (kifle, sendviči, grickalice) u toku boravka u prostorijama Igračkoeteke.

U toku 2021. godine **82 djece** je pohađalo programe podrške u obrazovanju, socijalizaciji i razvoju. Djeca dolaze jednom sedmično radi usvajanje znanja i vještina u skladu sa razvojem i uzrastom djeteta. Program pohađaju djeca osnovnoškolskog uzrasta i podijeljena su u različite programe u zavisnosti od načina podrške.

Trenutno je **42 djece uključeno na program grupne podrške**. U manjim grupama volonteri rade sa djecom na opismenjavanju i usvajanju osnovnih matematičkih operacija. To su djeca koja teže prate školsko gradivo, neredovno pohađaju školu i zanemaruju važnost obrazovanja. Volonteri u saradnji sa stručnim radnicima organizuju časove za usvajanje osnovnih znanja i vještina koje se tiču opismenjavanja.

U izvještajnom periodu održano je **ukupno 297 grupnih časova, u 5 grupa, odnosno 1.485 časova** kada se uzme u obzir broj časova kojima je svako od djece prisustvovalo. Program grupne podrške, budući da se ne zasniva na praćenju školskog gradiva, a važan segment predstavlja socijalizacija i osnaživanje djece, se realizuje tokom cijele godine. Prilikom svakog dolaska djeci je obezbijeđen prevoz, užina, kao i kompletan materijal i udžbenici za rad.

Osim grupne podrške, **40 djece je pohađalo program individualne podrške pri učenju** u kom volonteri pomažu djeci oko predmeta iz kog dijete ima poteškoće pri učenju. Ovaj program obuhvata najčešće pomoć oko dva predmeta: matematike ili engleskog jezika. Djeca prate školsko gradivo, volonter je podrška u pojašnjenju nejasnoća i izradi domaćih zadataka budući da roditelji najčešće nemaju završenu srednju ili osnovnu školu, odnosno mogućnosti da pomognu djetetu oko savladavanja školskog gradiva. U toku 2021. godine, odnosno od januara do juna školske 2020/2021. godine i od septembra do novembra 2021/2022. školske godine **održano je ukupno 445 individualnih časova**. U periodima izolacije djece ili volontera, časovi su realizovani online putem Viber poziva kako djeca ne bi zapuštala gradivo.

Sva djeca uključena u program, prošla su psihološku procjenu prilikom uključivanja u program, kako bi imali što detaljniji uvid o porodičnim okolnostima i oformili plan rada. U saradnji sa Udruženjem psihologa obezbijeđene su grupne psihološke radionice za grupu djece na kojima se

obrađuju teme nenasilne komunikacije, emocija, škole i školskih obaveza, ali i odnosa sa vršnjacima i mnoge druge. U toku 2021. godine održano je ukupno **16 psiholoških radionica**.

Za djevojčice, adolescentkinje, obezbijedene su grupne prihološke radionice sa ciljem prevencije ranog stupanja u brakove i neželjenih trudnoća.

Važan segment stimulacije i osnaživanja djece uključene u servis Prihvatišta, osim podrške u obrazovanju, jesu tematske radionice. U toku 2021. godine održane su **54 kreativne i edukativne radionice** koje su namijenjene unapređivanju pažnje, koncentracije, fine motorike i mašte kod djece. Radionice su posebno osmišljene sa ciljem da djecu podstaknu da misle, dijele stvari i stiču samopouzdanje. To su najčešće kreativne radionice pravljenja različitih predmeta od kartona ili papira, slikarske radionice, ali i vježbe preciznosti i strpljenja.

Grupa od 6 djece pohađala je informatičke radionice u saradnji sa predavačima iz Rotaract kluba na kojima usvajaju osnove programa: Word, PowerPoint i Microsoft, kako bi bili u korak sa onim što vršnjaci poznaju kada je riječ o tehnološkim sadržajima. Takođe, osim informatičkih, organizovana je i radionica tenisa, posjeta M:tel digitalnoj fabrici gdje su djeca učila o 3D štampanju, radionice pantomime i igre riječima, muzička radionica.

NVO „DEC Pčelica“

Projekti NVO Dječiji edukativni centar „Pčelica“ koje je Sekretarijat za socijalno staranje Glavnog grada Podgorica finansijski podržao u 2021.godini:

- „Smanjimo posljedice pandemije COVID-19“ – humanitarna pomoć u iznosu od 300,00 eura;
- „Ljetnja školica maštaonica“ - kreativno-edukativne radionice za socijalno ugroženu djecu održane na otvorenom, na različitim lokacijama tokom jula i avgusta 2021.godine uz finasiranje u iznosu od 300,00 eura;
- „Dobar dan, školo“ - humanitarna akcija koja je održana tokom septembra i oktobra 2021. godine u vidu prikupljanja školskog pribora, odjeće, obuće i hrane za djecu iz socijalno ugroženih porodica koja se nalaze na evidenciji DEC “Pčelica” i njihove porodice žive na rubu egzistencije. Podrška je bila u iznosu od 500,00 eura. Ova akcija održava se već 10.godina za redom u susret školskoj godini;
- „Dječija nedjelja 2021“ u oktobru podrška u vidu 500,00 eura dodijeljena je za podršku organizaciji sedmodnevnih aktivnosti koje se odnose na promociju prava djece, u kojima je bilo uključeno preko 3000 djece, nastavnika, učitelja, vaspitača, roditelja i društveno odgovornih kompanija. Održava se 10 godina za redom tradicionalno u oktobru;
- „Dodaj čaroliju“ - humanitarna akcija prikupljanja sredstava za pripremu 250 paketića za djecu iz socijalno ugroženih porodica, romskih i manjinskih grupa, seoskih škola, dječije bolnice i djecu iz Resursnog centra 1.jun, u decembru uz podršku u iznosu od 300,00 eura. I ova aktivnost, kao i prethodne 3 organizuje se već 10 godina tradicionalno u isto vrijeme.

NVO CAZAS

CAZAS je tokom 2021. organizovao psihološke sesije za mlade. Tokom 2021. godine kontinuirano su se obezbjeđivale sesije za mlade kojima su targetirani razvojni problemi mladih i poteškoće adolescencije. Obezbjeđivano je 5 sesija mjesečno tokom cijele godine, što je ukupno 60 pruženih sesija za ukupno 43 mladih koji su bili njihovi korisnici.

NVO CAZAS ima uspostavljenu uslugu savjetovanja, tj. oganizacija je licencirani pružalac usluga kada su u pitanju odrasla, mlada i stara lica koja zloupotrebljavaju droge i alkohol. Usluga je tokom

2021. godine pružana u sklopu NVO CAZAS, kao i u prostorijama Kuće zdravlja od strane osoblja CAZAS-a. Ukupan broj usluga pruženih tokom 2021. godine je 93.

NVO CAZAS je kontinuirano sprovodio aktivnosti edukacije učenika srednjih škola o štetnosti upotrebe psihoaktivnih supstanci, i putem predavanja u školama i putem organizacije jednodnevnih radionica u omladinskim servisima i Kući zdravlja, kao i putem tematskih obuka-seminara u trajanju 2-3 dana. Ukupno je za 2021. godinu realizovano 5 ovakvih predavanja/radionica kojima je obuhvaćeno 84 mladih, učenika srednjih škola.

b) Osobe sa invaliditetom i njihove porodice

Crveni krst Crne Gore

PROJEKAT "USLUGE PODRŠKE ZA ŽIVOT U ZAJEDNICI ZA OSOBE SA INVALIDITETOM"

Sekretarijat u saradnji sa Crvenim krstom Crne Gore realizovao je socijalni servis namijenjen osobama sa invaliditetom. Za ovu namjenu potrošena su Budžetom predviđena sredstva u iznosu od 70.000,00 eura. Servis pruža osobama sa invaliditetom podršku prilikom boravka u kući, kao i prilikom boravka van kuće i obavljanja tekućih obaveza, druženja i sl. Pored pružanja usluga korisnicima kojima su dodijeljeni asistenti, povremeno se pružaju usluge i ostalim članovima udruženja, a sve u skladu sa dogovorom.

Ostvareni rezultati:

- poboljšan kvalitet života osoba sa invaliditetom na teritoriji Glavnog grada Podgorica, a posebno za 11 osoba sa invaliditetom i preko 100 članova Organizacije gluvih i nagluvih, koji su dobijali direktne usluge personalne asistencije;
- unaprijeđena saradnja između Glavnog grada, Crvenog krsta Crne Gore i nevladinih organizacija i udruženja koje pružaju podršku osobama sa invaliditetom;
- smanjena nezaposlenost, kroz angažovanje 9 personalnih asistenata registrovanih na Zavodu za zapošljavanje;
- nastavljena saradnja sa privatnim sektorom na realizaciji podrške za osobe sa invaliditetom;
- povećana vidljivost projekta i dostupnih servisa podrške za osobe sa invaliditetom.

Opis realizovanih aktivnosti:

Crveni krst CG bio je koordinator projekta "Usluge podrške za život u zajednici za OSI" za 2021. godinu.

Kako bi se projekat što kvalitetnije realizovao, Sekretarijat i Crveni krst CG su u samom početku implementacije projekta, uspostavili saradnju sa nevladinim udruženjima i organizacijama koje aktivno pružaju podršku osobama sa invaliditetom, a koje su u tom periodu bile članovi Savjeta za pitanja lica sa invaliditetom Skupštine Glavnog grada, a to su: Organizacija slijepih, Udruženje paraplegičara Podgorica, Organizacija gluvih i nagluvih i Udruženje mladih sa hendikepom. Ta saradnja se pokazala korisnom, pa je ista nastavljena i tokom 2019. i 2020. godine.

U okviru projekta, realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Ukupno je angažovano 9 personalnih asistenata u radni odnos, a za potrebe korisnika Organizacije gluvih i nagluvih su angažovana 2 personalna asistenta u dopunski/honorarni radni odnos, koji su njima pružali usluge prevodenja na/sa znakovni jezik. Asistenti angažovani za pružanje usluga postojećim korisnicima su nastavili svoj angažman od 1. januara.

- Za funkcionisanje servisa podrške članovima Organizacije gluvih i nagluvih je bilo potrebno obezbijediti mobilne telefone, zbog čega je nastavljena saradnja sa Telenor fondacijom, koja je iste dala na korišćenje asistentima Organizacije gluvih i nagluvih, preko Crvenog krsta Crne Gore, a Telenor fondacija je obezbijedila i besplatne pakete za korišćenje telefona.

PROJEKAT "MOBILNI TIMOVI - MEDIJACIJA U ZAJEDNICI ZA OSOBE SA INVALIDITETOM"

Sekretarijat je za ovaj projekat budžetom za 2021. godinu opredijelio iznos od 30.000,00€. Projekat je realizovan u saradnji sa Crvenim krstom CG, a podrazumijeva angažovanje stručnih članova mobilnog tima (socijalni radnik, psiholog i druga stručna lica), koji su pružali usluge u okviru mobilnog tima tokom 2021. godine za 100 lica sa invaliditetom. Njihove obaveze se odnose na pružanje usluga u dijelu psihosocijalne podrške u kući i porodicama, podrška u komunikaciji sa nadležnim institucijama i individualni pristup korisniku i njegovim/njenim potrebama, kako bi se osoba sa invaliditetom osnažila za što samostalnije funkcionisanje, ali i za jačanje porodica. Mobilni tim korisnicima, ali i članovima njihovih porodica, pomagao je u sticanju novih vještina kako bi im olakšao svakodnevicu.

Projekat "Mobilni tim - medijacija u zajednici za osobe sa invaliditetom", namijenjen za pružanje usluga podrške za život u zajednici, usmjeren je na poboljšanje kvaliteta života osoba sa invaliditetom. Projektom je do sada obuhvaćeno 130 korisnika, članova: UMHCG, Organizacije slijepih za Podgoricu, Kolašin i Danilovgrad, Udruženja paraplegičara, i to po 20 korisnika iz svakog udruženja, kao i druga lica koja zadovoljavaju kriterijume ovog projekta. Projektom su obuhvaćeni i korisnici čiji su kontakti prosleđivani od strane institucija, kao i oni koji su se samoinicijativno prijavljivali dolaskom ili pozivom na broj Crvenog krsta CG, a koji su zadovoljavali kriterijume za ovaj vid podrške. Aktivnosti planirane projektom su počele sa realizacijom od 01. aprila 2019. godine, a nastavljene i u 2020. i 2021. godini. Prekinuta je saradnja sa Organizacijom gluvih i nagluvih usled nemogućnosti ostvarivanja komunikacije i saradnje, pri čemu je uključeno 20 novih korisnika, koji nisu članovi udruženja. Ovi korisnici su uglavnom kontaktirali Crveni krst CG, kada ih je Mobilni tim obišao i uključio u projektne aktivnosti.

Aktivnosti:

Mobilni tim je nastavio sa praćenjem korisnika, lica sa invaliditetom, koje su obilazili tokom prethodne kalendarske godine. Uključeno je još 20 novih korisnika i planirano je da se taj broj uveća u skladu sa zahtjevima za pomoć.

Kako raste broj lica sa invaliditetom, koja se obraćaju za pomoć, Mobilni tim razmatra zahtjeve i vrši procjenu lica sa invaliditetom u cilju zadovoljenja njihovih potreba.

Rezultati:

1. broj korisnika koje su aktivno pratili u toku ove kalendarske godine – 130
2. broj obavljenih kućnih posjeta - 75;
3. broj obavljenih telefonskih razgovora -1402;
4. odobrena jednokratna pomoć - 36 korisnika;
5. pružena psihološka podrška za 90 korisnika (u kućnim uslovima, zgradi Crvenog krsta CG, putem telefonskog razgovora);
6. obezbijedena humanitarna pomoć (paketi hrane i higijene, novogodišnji paketići, slatkiši, garderoba i obuća, higijenski paketi za bebe i komplet garderoba, dušek, jorgan, ćebad...) - 120 vidova humanitarne pomoći;
7. donacija pelena za odrasle - 6 korisnika;
8. tehnička podrška i podrška u komunikaciji sa nadležnim institucijama – 12 korisnika;
9. volonterska podrška - 20 korisnika;
10. usluge personalnog asistenta - 8 korisnika;
11. fizioterapeutske usluge - 10 korisnika.

NVO „Staze“

Udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju „Staze“ tokom 2021.godine u okviru sljedećih projekata pružalo je podršku za svoje članove, djecu i mlade sa smetnjama u razvoju:

Projekat “Otklanjanje barijera i stvaranje jednakih mogućnosti za veću zaposlenost LSI”. Projekat je finansiran iz Poziva za podnošenje predloga projekata zapošljavanja lica sa invaliditetom, profesionalne rehabilitacije i aktivne politike zapošljavanja ovih lica od strane Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Cilj projekta je unapređenje ambijenta za povećanje socijalne uključenosti osoba sa invaliditetom u Crnoj Gori, povećanje zapošljivosti osoba sa invaliditetom i njihovo brže uključivanje u radne i društvene procese; podizanje nivoa svijesti osoba sa invaliditetom o potrebi kvalifikacije za nova zanimanja. Na projektu, koji je realizovan od 15.07.2020. do 15.07.2021. bilo je zaposleno 5 lica sa invaliditetom po ugovoru o radu na 8 mjeseci, a nakon tog perioda 2 lica sa invaliditetom su produžila radni odnos na još 6 mjeseci kroz subvencionirani program zapošljavanja Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Projekat “Socijalna uključenost osoba sa invaliditetom i njihovo zapošljavanje” podržan je kroz Program malih grantova za organizacije civilnog društva u okviru Projekta „SOCIETIES 2 - Podrška organizacijama civilnog društva u osnaživanju tehničkih vještina, uključivanju osoba sa invaliditetom i EU standardima na Zapadnom Balkanu, 2. faza“, kojeg finansira Evropska unija, podržan od strane Caritas Crne Gore. Glavni cilj projekta bio je unapređenje i održivost kontinuiteta radnog angažmana za četiri zaposlena lica sa invaliditetom (LSI) uzrasta 23-29 godina. Ovim projektom su bila obezbijedena sredstva za njihov rad i održivost radnih mjesta tokom 8 mjeseci. S obzirom na epidemiološku situaciju u zemlji i nedostatak novčanih sredstava projekat je bio od velikog značaja za 4 LSI, jer im je omogućio kontinuirani rad na izradi jednostavnih ukrasnih predmeta i nakita kao i na primjeni dekupaž tehnike.

Projekat “Personalni asistenti - asistenti za pomoć u kući i okruženju” je finansijski podržao Zavod za zapošljavanje Crne Gore kroz program javnih radova. Cilj projekta je bio: poboljšanje kvaliteta usluga Dnevnog boravka NVU “Staze”. Projektom su bile angažovane 3 osobe sa evidencije nezaposlenih lica koje su u periodu od 4 mjeseca pružale podršku i pomoć za 15 djece koja koriste usluge Dnevnog boravka. Njihova podrška i pomoć odnosila se na sledeće aktivnosti: pomoć za djecu u zadovoljavanju svakodnevnih životnih potreba, pomoć tokom učenja, individualni i grupni rad sa djecom...

Projekat “Razvoj koncepta mentorskog vođenja profesionalne orijentacije djece sa posebnim obrazovnim potrebama” podržan je od strane Ministarstva prosvjete Crne Gore. Projektom se unaprijedio rad nastavnika u srednjim školama u Crnoj Gori, posebno u srednjim stručnim školama koje pohađaju učenici sa posebnim obrazovnim potrebama, a sve kroz uspostavljanje programa mentorstva, odnosno kreiranje modela mentorskog vođenja za Individualni tranzicioni plan 2 (ITP 2) u cilju bolje profesionalne orijentacije ove djece. Život i rad u inkluzivnom društvu, podrška za razvoj i uključivanje i punu participaciju učenika sa posebnim obrazovnim potrebama i njihovo osposobljavanje za samostalan (ili podržan) život i rad, podrazumijeva potrebu za drugačijim i sveobuhvatnijim znanjima, kompetencijama, iskustvima koja vode sposobnostima tolerancije i otvorenosti u cilju učenja i učešća. Ovim projektom unaprijeđeni su rad i kompetencije nastavnika/razrednih starješina koji prate dijete i njegov školski uspjeh, procjenjuju oblasti interesovanja, odnosno kao mentori vode dijete. Razvijanje modela mentorskog rada s djecom s posebnim obrazovnim potrebama neophodno je da bi oni mogli da se pravilno usmjere kroz individualne tranzicione planove (ITP). Na taj način bi zaposleni u srednjim školama, odnosno mentori, na kvalitetniji način pratili razvojna i obrazovna postignuća i potrebe djece sa smetnjama u razvoju, znali bi kako da identifikuju šta ili ko otežava učenje ili rad i bili bi podrška djetetu u toku obrazovanja za socio-emocionalni razvoj i društvene kompetencije. Mentorsko vođenje značajno je

i za izradu radnog profila, analiza, popisa poslova, vršenje usaglašavanja i postavljanja prioriteta za zapošljavanje. Ono što je važno za profesionalno usmjeravanje djece i mladih s posebnim obrazovnim potrebama je da im se omoguće realni susreti sa budućim zanimanjem.

Organizacija slijepih za Podgoricu, Danilovgrad i Kolašin

Organizacija slijepih za Podgoricu, Danilovgrad i Kolašin je osnovana 5. juna 1948 godine, kao jedna od osam lokalnih organizacija slijepih u Crnoj Gori. Po svom položaju, aktivnostima i brojnosti članstva, je najveća i najznačajnija među lokalnim udruženjima slijepih u Crnoj Gori.

Misija Organizacije je da ljudi sa oštećenjem vida budu samostalni i nezavisni od tuđe pomoći i potpuno integrisani u društvo, a ciljevi Organizacije su postizanje ravnopravnog tretmana i sprovođenje mehanizama antidiskriminacije u društvu na svim poljima života i rada ovih lica. Zadaci udruženja su realizacija svih programskih aktivnosti koje doprinose boljim uslovima života i rada, od socijalno-materijalnog statusa do pravne zaštite.

U poslednje tri godine zahvaljujući sve većem stepenu razumijevanja ljudi iz lokalne samouprave za potrebe pristupačnosti samostalnog i slobodnog kretanja slijepih i slabovidih lica, na inicijativu podgoričke Organizacije slijepih realizovano je nekoliko veoma značajnih projekata podrške članovima i članicama Organizacije, kao i drugim osobama sa invaliditetom.

U izvještajnom periodu sa Glavnim gradom, Organizacija slijepih za Podgoricu, Danilovgrad i Kolašin, ostvarila je veliki broj razgovora i razmjene informacija od značaja za unapređenje međusobnog razumijevanja i saradnje.

U cilju sprovođenja Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije, Memorandumom potpisanim 17.09.2021.godine postiže se pružanje podrške za pokretanje rada vešeraj – tepih servisa, koji je od izuzetne važnosti za Organizaciju slijepih za Podgoricu, Danilovgrad i Kolašin kao i njeno mnogobrojno članstvo, na polju neprofitabilnih socio-hanitarnih aktivnosti i minimalnih uslova funkcionisanja podgoričke Organizacije slijepih.

U toku 2021. godine postavljene su taktilne staze vodilje za slijepa i slabovida lica u ukupnoj dužini od 25050 metara. Stazama je pokriven uži centar grada i Bulevar Svetog Petra Cetinjskog, od ulice Slobode do Moskovske ulice.

Za ovu namjenu utrošena su Budžetom planirana novčana sredstva u iznosu od 59.780,05 eura.

Tokom 2021. godine pored redovnih, svakodnevnih poslova u Organizaciji, realizovane su i druge za Organizaciju bitne, aktivnosti, uprkos činjenici da nije bilo prilike za apliciranje za sredstva kod ministarstava u Vladi Crne Gore, kao prethodnih godina. Naime, usled složene političke i ekonomske situacije u zemlji, ministarstva nijesu raspisivala konkurse za finansiranje projekata nevladinih organizacija i time je Organizacija kao i mnoge druge, dovedena u nepovoljnu finansijsku poziciju.

Pored toga, usled rekonstrukcije rukovodstva u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, došlo je do zastoja kada je u pitanju finansiranje subvencija za zaposlene i njihove asistente, što je takođe negativno uticalo na uslove poslovanja u organizaciji, s obzirom na 11 zaposlenih lica sa invaliditetom i asistente za petoro zaposlenih.

Uprkos ovakvom depresivnom društveno nametnutom, ambijentu poslovanja, Organizacija slijepih za Podgoricu, Danilovgrad i Kolašin činila je i čini sve u okviru svojih mogućnosti, da pronade načine i rješenja za poboljšanje i unapređivanje razvoja kapaciteta uslužne i druge djelatnosti u organizaciji, u cilju jačanja materijalne osnove Organizacije.

U tom cilju pokrenut je veliki broj aktivnosti:

U saradnji sa Zavodom za zapošljavanje realizovan je projekat: "U korak s vremenom" koji je podrazumijevao zapošljavanje osoba sa invaliditetom kroz pokretanje 3D štampe".

Cilj projekta je bio doprinos povećanju zaposlenosti osoba sa invaliditetom - osoba sa oštećenjem vida koji će biti postignut kroz: povećanje nivoa vještina, znanja i kompetencija 8 nezaposlenih osoba sa invaliditetom, osoba sa oštećenjem vida, a zatim i direktno zapošljavanje pet osoba u 3D štampariji na 6 mjeseci tokom trajanja projekta, a troje na 9 mjeseci nakon projekta.

Glavne aktivnosti su bile: Sprovedenje obuke u cilju razvoja vještina, znanja i kompetencija 8 osoba sa invaliditetom, sa oštećenjem vida kako bi postali konkurentni na tržištu rada i direktno zapošljavanje pet osoba u 3D štamparijama 6 mjeseci tokom trajanja projekta. Sada Organizacija zapošljava troje lica na 9 mjeseci nakon završenog projekta.

Na kraju implementacije ovog projekta, 2. jula 2021. godine je održana završna konferencija na kojoj su široj javnosti predstavljeni rezultati projekta.

Glavni grad je u prethodnom periodu, u saradnji sa našom organizacijom realizovao niz aktivnosti u cilju unapređenja kvaliteta života za građane oštećenog vida. Do sada je realizovan projekat prve faze postavljanja taktilnih staza vodilja 1300 dužnih metara, poštujući sugestije njihovih korisnika, a do kraja 2021. godine postavljeno je još 1300 metara taktilnih staza, u okviru druge faze.

Druge aktivnosti, koje su prethodile stvaranju sadržaja intezivnije saradnje naše Organizacije sa institucijama lokalne samouprave:

U saradnji sa sa Crvenim krstom Crne Gore nastavljena dobra saradnja, koja se ogleda u pomoći i podršci članovima Organizacije, u okviru projekta Mobilni timovi, koji se realizuje već treću godinu za redom.

Na projektu Saveza slijepih Crne Gore sa Crvenim krstom Crne Gore, u okviru pomoći i podrške osobama sa invaliditetom, biće uključeno najmanje 10 članova i članica podgoričke Organizacije slijepih.

Takođe, u saradnji sa Sekretarijatom, za jedan broj članova dogovorena je nabavka govornih aparata za mjerenje krvnog pritiska i za mjerenje tjelesne temperature;

Za deset članova Organizacije koji su potpuno bez vida, obezbjedili smo 10 dozera za kontrolu kuvanja kafe, varenike i ostalog tečnog sadržaja, uz zvučni signal podizanja nivoa tečnosti u posudi. Organizacija trenutno ima 280 članova. Istovremeno u okviru Organizacije funkcionišu Salon Relaks, za masažu i njegu tijela, u ulici Spasoja Raspopovića 39 na Koniku i nedavno otvoreni tepih-vešeraž servis Veteks u ulici Žrtava fašizma, takođe na Koniku, gdje se nalazi Brajeva štamparija, kao i 3D i UV štamparija.

NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore"

Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore je u izvještajnom periodu sprovelo aktivnosti koje se odnose na Strateški cilj: Povećana socijalna inkluzija osoba sa invaliditetom i njihovih porodica i uspostavljene i razvijene održive socijalne usluge:

Usluga personalne asistencije / Javni rad - Zavod za zapošljavanje Crne Gore

Usluga personalne asistencije pružana je za **deset osoba s invaliditetom**, pri čemu je zaposleno deset asistenata/kinja u trajanju od četiri mjeseca. Svaki korisnik/ca i asistent/kinja imali su obavezu

kreiranja nedjeljnih planova rada za svaku sedmicu. Uz to, na kraju svakog mjeseca izrađivani su i mjesečni izvještaji koje su potpisivali i korisnik/ca i personalni/a asistent/kinja, čime se dokazuje njihov radni angažman. Kontinuirano je vršen monitoring pomenute usluge, čime se preispitivalo međusobno funkcionisanje korisnika/ca i asistenata/kinja, što je doprinosilo boljem uvidu u način rada asistenata/kinja i korisnika/ca, naročito iz razloga što je svaki korisnik/ca imao/la individualne potrebe.

Personalna asistencija za tri korisnice usluga UMHCG i aktivnosti mobilnog tima – Glavni grad i Crveni krst Crne Gore

UMHCG je uz podršku Glavnog grada Podgorica, a posredstvom Crvenog krsta Crne Gore, obezbijedilo personalnu asistenciju za **tri korisnice usluga**. Crvenom krstu su se mjesečno dostavljali izvještaji korisnica i asistentkinja o pruženoj usluzi.

Pored usluge personalne asistencije realizovane su i druge zajedničke aktivnosti na pružanju usluga podrške za život u zajednici, usmjerene na procjenu potreba i poboljšanje kvaliteta života osoba s invaliditetom. Nastavljena je i realizacija aktivnosti **Mobilnog tima - medijacija u zajednici za OSI i u 2021.**

Usluge psihološkog savjetovanja za mlade s invaliditetom (MSI) i Aktivizam MSI / Projekat “Za jednako učešće OSI”

Projekat “*Za jednako učešće OSI*” sprovodilo je UMHCG, uz finansijsku podršku **Glavnog grada** kroz Javni konkurs za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija za 2021. godinu.

Opšti cilj projekta je bio da se doprinese poboljšanju položaja mladih s invaliditetom i njihovom aktivnijem učešću i uključenosti u svim sferama društvenog života Glavnog grada u trajanju od šest mjeseci kroz specifične ciljeve koji su bili usmjereni na osnaživanje, edukaciju i motivaciju za najmanje deset OSI za uključivanje u društveni život u Glavnom gradu i doprinos povećanju samostalnosti mladih s invaliditetom kroz edukaciju o razvoju i učešću u društvu u Glavnom gradu, i to kroz sprovođenje aktivnosti koje su podrazumijevale: psihološko savjetovanje, Školu aktivizma za mlade s invaliditetom (MSI) i medijsku kampanju.

Aktivnost 1. Psihološko savjetovanje

Aktivnost je imala za cilj da podstakne mlade s invaliditetom da prevaziđu psihološke barijere u procesu prelaska u odraslo doba i započinjanje samostalnog života.

Pružanje psihološkog savjetovanja je započeto 7. oktobra 2021. za **šest mladih s invaliditetom**, dok je indikatorima navedenim u aplikaciji bilo predviđeno pet mladih s invaliditetom, što govori da je broj zainteresovanih bio veći od broja raspoloživih mjesta. Seanse su se organizovale individualno, u zavisnosti od procijenjene potrebe učesnika/ca, za četiri od njih po dva puta mjesečno, a za dvoje od njih po jedan put mjesečno, odnosno 50 individualnih seansi u trajanju od pet mjeseci. Za potrebe ove aktivnosti angažovana je psihološkinja (klinički psiholog) koja već ima dugogodišnje iskustvo u radu s mladima s invaliditetom.

Aktivnost 2. Škola aktivizma za mlade s invaliditetom (MSI)

U periodu od novembra 2021. do kraja februara 2022. organizovana je Škola aktivizma za mlade s invaliditetom u prostorijama Udruženja. Tokom trajanja Škole obrađeno je osam tema. Mladi s invaliditetom su imali priliku da se upoznaju s modelima pristupa invaliditetu, filozofijom i osnovnim principima samostalnog života, uslugama podrške za život u zajednici, komunikacionim

vještinama, procesima učešća u donošenju odluka i omladinskom aktivizmu, vršnjačkim nasiljem i borbom protiv nasilja, samoprihvatanjem i osnaživanjem. Školu je pratio interaktivan rad predavača s učesnicima/cama u teorijskom i praktičnom dijelu, a posebno u dijelu vježbi i rada u grupama. Školu je pohađalo 12 polaznika/ca, uzrasta od 15 do 30 godina. U okviru Škole, polaznici/ce su imali/e priliku da po prvi put realizuju akcije u zajednici, stoga su se odlučili/e da se kroz volonterske aktivnosti bave problemom govora mržnje na internetu koji je upućen OSI i terminologijom koja se koristi, a koja ima uvredljivu konotaciju (često iz neznanja i neinformisanosti).

Usluga prevoza „od vrata do vrata“ za OSI / Projekat Pristupačnim prevozom do promjena (Accessible drive (for) the change)

Tokom 2021, UMHCG je u partnerstvu sa Glavnim gradom i Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu u okviru grant šeme "Podrška pružanju usluga socijalne i dječje zaštite", tokom cijele godine pružalo uslugu prevoza od vrata do vrata za OSI. Usluga je bila dostupna OSI koje žive, rade ili se obrazuju na teritoriji Glavnog grada. Broj OSI koje su koristile pomenutu uslugu iznosio je 105.

Grupe samopodrške / Susreti OSI

Od novembra 2021. UMHCG je organizovalo grupe samopodrške za osobe s invaliditetom pod nazivom *Susreti OSI* kao vanprojektnu aktivnost. Prvi susret iz ovog ciklusa održan je 24. novembra 2021, u prostorijama UMHCG, a susretu je prisustvovalo **devet učesnika/ca**. Tema susreta je bila „Potiskivanje emocija”.

Drugi susret je održan 22. decembra 2021, takođe u prostorijama UMHCG na temu „Samostalno donošenje odluka”. Susretu je prisustvovalo **12 učesnika/ca**.

c) Žrtve rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici

Na osnovu informacija koje je Radna grupa za praćenje implementacije Lokalnog plana za 2021. godinu prikupila, među najznačajnijim aktivnostima koje su realizovane u skladu sa mjerama i aktivnostima za razvoj pojedinih usluga u oblasti socijalne zaštite žrtava nasilja u 2021. godini su:

Sigurna ženska kuća

Sigurnoj ženskoj kući se u 2021. godini obratilo za pomoć 680 osoba sa iskustvom porodičnog nasilja.

Inicijalno savjetovanje pruženo je 1310 puta i to: inicijalno savjetovanje putem telefona/online 1007 puta i razgovorom u kancelariji 303 puta. U praksi se nerijetko dešava da osoba sa iskustvom nasilja više puta zatraži inicijalno savjetovanje – bilo putem telefona, socijalnih mreža ili dolaskom u kancelariju.

Pravna pomoć pružena je 720 puta, od toga:

- zastupanje stranaka pred sudovima: 161;
- pravni savjeti: 443;
- pravni podnesci: 116 (tužbe, privremene mjere, predlozi za izvršenje, odgovor na tužbe, krivične prijave);

Broj osoba smještenih u skloništu (ukupno): 75

- Broj žena smještenih u skloništu: 31

- Broj djece smještene u skloništu: 44

Sigurna ženska kuća je ukupno pružila 2750 usluga ženama i djeci sa iskustvom nasilja.

- Psihološka pomoć i podrška: 185
- Medijacija u kontaktu sa institucijama: 235
- Prijave policiji: 240 slučajeva.
- Povjerljivo lice (praćenje klijentkinje u procesima pred institucijama): 180

U okviru kampanje "16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja" zajedno sa Ministarstvom finansija i socijalnog staranja, Ministarstvom unutrašnjih poslova - Upravom policije i Glavnim gradom organizovan događaj "Zajedno protiv nasilja nad ženama".

NVO ZINAK

Realizovan je pilot program „Nasilje nije u trendu”, koji je imao za cilj prevenciju vršnjačkog nasilja u osnovnim školama.

Pružena podrška u vidu humanitarnih paketa jednoroditeljskim porodicama u okviru realizacije Projekta „Javni rad – humanitarni rad“.

Realizovana je podjela novogodišnjih paketića djeci iz ranjivih porodičnih struktura.

Sve aktivnosti transparentno su predstavljene na društvenim mrežama i u gostovanjima u raznim crnogorskim medijima.

d) Materijalno ugrožene kategorije stanovništva

Crveni krst Glavnog grada Podgorice

- Crveni krst Glavnog grada Podgorice realizovao je projekat obezbjeđivanja invalidskih kolica u saradnji sa američkom dobrotvornom organizacijom Crkve Isusa Hrista svetaca posljednjeg dana. U 2021. godini distribuirano je 55 kolica za pojedince i institucije, a od početka projekta distribuirano je 567 kolica i 52 hodalice.
- Za 4.819 porodica u stanju socijalne potrebe su podijeljeni paketi sa hranom i paketi sa sredstvima za higijenu
- Za 672 korisnika su podijeljeni novogodišnji paketi Rotary kluba, od toga je 250 paketa uručeno Centru za socijalni rad Nikšić i 50 paketa za djecu iz Resursnog centra.
- Podijeljeno 50 paketića dobijenih od NVO "Međunarodna nova akropola";
- U saradnji sa emisijom "Dnevnic" podijeljeno 150 novogodišnjih paketa za djecu iz socijalno ugroženih porodica;
- U saradnji sa preduzećem "Neregelia" za više od 100 porodica obezbijedeno 300 pari nove obuće;
- Za 394 korisnika su podijeljeni bebi paketi i paketi za djecu školskog uzrasta koji sadrže igračke, školski pribor, odjeću, obuću i sredstva za ličnu higijenu;
- Za 389 korisnika u stanju socijalne potrebe je podijeljena polovna garderoba (nekima i više puta)
- Za 20 porodica obezbijedena pomoć u novčanim sredstvima;
- Oko 153 korisnika sa izraženim zdravstvenim problemima je pomognuto kupovinom lijekova i medicinskih sredstava;
- Podijeljeno 10.014 litara ulja za penzionere sa najmanjim primanjima i ostale socijalno ugrožene porodice.
- Za bebe rođene u Nedelji Crvenog krsta 08-15.05.2021.godine podijeljeno je 75 paketa;

- Od ukupnog broja korisnika, oko 30 % čine lica starija od 65 godina.

U saradnji sa Osnovnim i Višim Državnim tužilaštvom, Osnovnim sudom u Podgorici i Ministarstvom pravde – Direktoratom za izvršenje krivičnih sankcija pri realizaciji vaspitnih naloga za maloljetna i punoljetna lica kojima je izrečena kazna/vaspitna mjera društveno korisnog rada ili humanitarnog rada, ukupno 13 lica je u našoj organizaciji odradilo mjere društveno korisnog rada po osnovu odluke nadležnih sudova u 2021. godini.

U saradnji sa Udruženjem dobrovoljnih davalaca krvi “Podgorica” održane su 3 akcije DDK. Prilikom svake akcije izvršena je uplata finansijskih sredstava za pomenuto Udruženje dobrovoljnih davalaca, kao i finansijska pomoć klubu DDK “Romi-Nikšić” (jedinom romskom klubu DDK u Crnoj Gori). Prilikom organizovanja akcija u Podgorici je dato preko 300 jedinica krvi i preko 800 jedinica krvi u ostalim akcijama u zemlji i regionu.

Organizovane obuke u pružanju prve pomoći za zaposlena lica u institucijama i preduzećima u Glavnom gradu u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu. Tokom godine organizovana je obuka za 94 zaposlena lica koja su imala priliku da po prvi put prisustvuju obuci u pružanju prve pomoći, kao i za 54 lica koja su nakon isteka od dvije godine bila u obavezi ponovo proći obuku, što predstavlja ukupan zbir od 148 zaposlenih lica.

e) Romi i Egipćani

NVO „ADRA“

U februaru 2021. godine sa NVO ADRA potpisan je Memorandum o saradnji u oblasti unapređenja položaja i kvaliteta života socijalno ranjivih kategorija stanovništva.

Projekat pod nazivom “Žene kao nosioci pozitivnih društvenih promjena” ima za cilj jačanje uloge žena u društvu i osnaživanje žena iz redova ranjivih kategorija društva u njihovim preduzetničkim aktivnostima, pokretanju ličnog biznisa, samozapošljavanju i zapošljavanju.

Ovim memorandumom formalizovana je bliska saradnja Sekretarijata i NVO „Adra“ na aktivnostima koje se tiču osnaživanja žena iz RE zajednice sa teritorije Konika u njihovim preduzetničkim aktivnostima, samozapošljavanju i zapošljavanju.

Na osnovu potpisanog memoranduma, Sekretarijat je podržao obuku za rad na šivaćim mašinama za deset polaznica RE populacije sa teritorije Konik i na taj način im pomogao u razvijanju vještina koje im mogu pružiti veće šanse da započnu svoje samostalne preduzetničke djelatnosti. Obuka za rad na šivaćim mašinama trajala je 2 mjeseca.

U cilju bolje i brže socijalizacije i integracije RE populacije u crnogorsko društvo, obuke za rad na šivaćim mašinama organizovane su u prostorijama NVO „Adra“ (Otvoreni centar za osnaživanje ženskih prava i preduzetništva), gdje su polaznice obuke osim stečenih znanja dobile i sertifikate, što im otvara mogućnost za zapošljavanje.

f) LGBTIQ osobe

QUEER MONTENEGRO

Nevladina organizacija Queer Montenegro organizovala je IX Montenegro Prajd s ciljem unapređenja ljudskih prava i povećanja vidljivosti LGBTIQ+ osoba u Crnoj Gori. Po dosadašnjem

iskustvu organizatora, IX Montenegro Prajd bio je najuspješniji do sada, o čemu svjedoči broj učesnika/ca kako na Povorci ponosa, tako i na organizovanoj Nedelji ponosa. Prema procjenama, Montenegro Prajd je prisustvovalo više od 500 ljudi, a posebno je važno što je Nedelja ponosa bila najposjećenija od strane LGBTIQ+ zajednice.

Nedelja ponosa organizovana je od 11. do 16. oktobra 2021. godine, kada je organizovana Povorka ponosa LGBTIQ+ osoba. Cjelokupan program Nedelje ponosa organizovali/e su članovi/ice Organizacionog odbora Montenegro Prajda, pripadnici/e LGBTIQ+ zajednice. Program Nedelje ponosa obuhvatao je sljedeće aktivnosti: kurs samoodbrane, Prajd market, izložbu fotografija umjetnika Ivana Velimirovića – *Ivan's Diary*, radionicu *Unapređenje znanja i vještina pri zapošljavanju*, radionicu *Ljubav i seks*, Speed Dating, panel diskusiju i promociju zbirke kratkih priča iz edicije *Write Queer*, premijeru filma *Ječam žela*, predstavljanje publikacije *Umjetnost koju mi stvaramo*, Queer kužinu, Queer Pub Kviz, Branč sa saveznicima, premijeru filma *Ja sam simbol otpora*, književno veče *Queer Bodies* i razgovor sa umjetnikom Agonom Redžepijem. Sve aktivnosti tokom Nedelje ponosa organizovane su u LGBTIQ Drop-in centru u Podgorici i u konceptualnom prostoru 201.

IX Povorka ponosa LGBTIQ osoba pod sloganom *Ljubav, ljudi*, organizovana je u subotu, 16. oktobra 2021. godine. Dolazak na povorku bio je zakazan za 15h kod spomenika kralju Nikoli u Podgorici. Od spomenika, okupljeni su šetali Bulevarom Sv. Petra Cetinjskog, ulicom Stanka Dragojevića, Bokeškom i Ulicom slobode, nakon čega su se vratili kod spomenika kralju Nikoli.

Povorci su, pored do sada najvećeg broja pripadnika/ca LGBTIQ+ zajednice, prisustvovali i članovi/ce Vlade Crne Gore, ombudsman Siniša Bjeković, predstavnici/e dijela političkih partija, predstavnici/ce organizacija civilnog društva, međunarodnih organizacija i ambasada. Povorci su ispred Glavnog grada Podgorica prisustvovali gradonačelnik Ivan Vuković i predstavnici/ce Sekretarijata.

NVO JUVENTAS

Tokom 2021. godine, NVO Juventas je napravio plan aktivnosti za osposobljavanje prostorije za savjetovanje u Drop in centru za LGBTIQ osobe, te otpočeo prikupljanje informacija o troškovima za navedenu namjenu. Prostorija će biti korišćena za sve vrste savjetovanja koje NVO Juventas obavlja u Drop in centru, i to: vršnjačkog savjetovanja, psihološkog savjetovanja, te dobrovoljnog i povjerljivog savjetovanja i testiranja na HIV. Prostorija je opredijeljena za ovu namjenu usljed pojačane potrebe LGBTIQ zajednice za ovim uslugama izazvanih kako pandemijom COVID-19, te uslozljavanjem političke situacije u zemlji u kojoj je klima otvorena, i u velikom broju slučajeva nesankcionisano neprijateljska prema zajednici gejeva, lezbejki, biskesualnih, transrodnih, interpolnih i kvir osoba. Ovaj Drop in centar mjesto je sigurnog okupljanja LGBTIQ zajednice od 2011. godine.

Tokom 2021. godine nijesu trošena finansijska sredstva iz opredijeljenog budžeta projekta odobrenog od strane Glavnog grada.

NVO CAZAS

NVO CAZAS je sproveda posebne tematske obuke za mlade koje su se odnosile na edukaciju o pravima LGBTIQ osoba, pravilnoj komunikaciji i nenasilju. U izvještajnom periodu realizovana je jedna obuka koju je pohađalo 15 mladih.

NVO CAZAS je takođe na svojim socijalnim kanalima dijelila važne informacije sa ciljem smanjenje homofobije i transfobije i sprovodila kampanje u ovom domenu. Kampanja je

realizovana isključivo putem društvenih mreža organizacije, ne i uključivanjem medijskih kuća, emitovanjem TV spotova i generalno oglašavanjem putem medijskih kuća.

g) VII Osobe koje žive sa HIV/AIDS-om i osobe u riziku od HIV-a

NVO CAZAS

NVO CAZAS je kontinuirano sprovodio aktivnosti edukacije učenika srednjih škola i opšte populacije o važnosti prevencije HIV-a i polno prenosivih infekcija. Realizovano je 7 predavanja u školama, u okviru kampanje povodom 1. decembra, koja je realizovana u saradnji sa Glavnim gradom.

Kampanja je počela 1. decembra i realizovala se kroz više partnerskih aktivnosti tokom cijelom mjeseca decembra. U saradnji s NVO CAZAS i Juventas, realizovana je preventivna informativno-edukativna kampanja, kao i set predavanja o HIV/AIDS-u u Kući zdravlja. Takođe, na „Podgoričkom prazničnom pazaru“ postavljen je info pult gdje su svi građani i građanke mogli da se informišu i savjetuju sa edukovanim kadrom o HIV/AIDS-u i da preuzmu informativni materijal. U skladu sa globalnom kampanjom, zgrada Glavnog grada i most Milenijum bili su osvijetljeni crvenom bojom kao bojom crvene trakice koja simbolizuje višegodišnju borbu protiv HIV epidemije.

Takođe, od jula 2021. godine, kontinuirano se u sklopu Kuće zdravlja vrši edukacija, savjetovanje, distribucija informativnog materijala, kondoma, kao i materijala za bezbjedno injektiranje.

h) Ostalo

Nevladina fondacija „I ja imam pravo da budem mama“

Nevladina fondacija „I ja imam pravo da budem mama“ je u skladu sa potpisanim Memorandumom o saradnji sklopljenim sa Sekretarijatom pružila pomoć u liječenju neplodnosti parovima iz Glavnog grada Podgorica u procedurama medicinski potpomognute oplodnje na klinici PFC-Prag za 4 para. Tri para konkurisala su za vantjelesnu oplodnju sa doniranim genetskim materijalom i jedan par za vantjelesnu oplodnju sa sopstvenim genetskim materijalom. Svi primljeni zahtjevi su realizovani.

Realizovane aktivnosti iz Lokalnog plana u velikoj mjeri odgovorile su na potrebe ranjivih grupa. Imajući u vidu da je realizacija Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije - razvoj usluga socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu - Podgorica predviđena za period od četiri godine, kao i izazove rada sa osjetljivim kategorijama stanovništva, u prethodnom periodu je animirana cjelokupna zajednica, kako bi se što veći broj relevantnih aktera iz domena socijalne zaštite uključio u realizaciju zacrtanih ciljeva.

Radilo se na obezbjeđivanju veće vidljivosti iz Lokalnog plana, uključivanju građana, informisanju medija i na uspostavljanju veće saradnje sa firmama i kompanijama, kako bi ih animirali da budu još više društveno odgovorne, u skladu s potrebama lokalne zajednice.